

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN JUAN TU'UN VA'A NI CHAA SAN JUAN

Máa-yá kúu máa Tú'un

¹ Ondé xnáñúú ní kuu Tu'un. Te Tu'un-ún, nì kanchaa-yá jíin Dios. Te máa Tú'un-ún nì kuu Dios. ²Máa-yá nì kanchaa-yá ondé xnáñúú jíin Dios. ³Te ondé jíin máa-yá nì sá'a Dios taká ndatíñu. Te nú tú ní sá'a máa-yá, te ma kúva'a ni ñn ndatíñu yá'a núú. ⁴Te inì máa-yá ñú'un vida te yuán kúu ñn luz ja stúun nuu táká ñayivi. ⁵Te máa luz, xndíi ncháa nuu ñuñáa. Te ñuñáa-ún, tú ní kúndéé ndá'va.

Juan, chaa skuánducha

⁶Te nì tájí Dios ñn chaa nání Juan. ⁷Chaa yá'a, nì kii-de ja káni ndaa-de tu'un máa luz, nává'a kándíja taká ñayivi sá'a-de. ⁸Nasu máa-de ní kúu luz. Ko nì kii-de nává'a kani ndaa-de tu'un máa luz. ⁹Máa-yá kúu luz ndija ja stúun nuu táká ñayivi, te ondé sáá ní kii-yá iní ñuyivi. ¹⁰Te nì nchaa-yá iní ñuyivi, ko vasa jíin máa-yá nì kuva'a ñuyivi, te tú ní nákunì ñayivi núu-yá. ¹¹Nì kii-yá núu já xín máa-yá, te ñayivi máa-yá-ún, tú ní kájatá'ú-i-yá. ¹²Ko sava ñayivi, nì kakandíja-i-yá jíin sí'ví-yá, te nì kájatá'ú-i-yá. Te nuu máa-i nì ja'a-yá tú'un ja ndúu-i se'e Dios. ¹³Te máa-i, tú ní kákaku-i cuenta niñi, te ni yiki kúñu, ni chaa, tú ní kásá'a, chì sua máa Dios nì sá'a. ¹⁴Te máa tú'un-ún, nì nduu-yá ñn

yiki kúñu. Te n̄i nchāa-ya jíin-yó. Te ñú'un chítú-yá jíin tú'un luu, jíin tú'un ndaā Dios. Te n̄i kajini-yō já lúu n̄i nduñá'nu-yā. Ch̄i nátu'un luu kúñá'nu máá tú'ún-ni Se'e Táa-yō Dios, suni súan-ni káa máá-yá.

¹⁵ Juan, n̄i jani ndaā-de tu'un-yā: I'a yá'a kúu ja ní ka'an-ri: I'a ja váji ichi yatá-rí ñá'nu-gā kúu-yā vása rúu, ch̄i onde ná té kaku-ga-ri, te a ío-ya, áchí-de.

¹⁶ Te ja ñú'un chítú máá-yá, onde yúan n̄i kani'in táká-yo, ch̄i bueno n̄i ja'a-ya tú'un luu ini-yā núu-yo.

¹⁷ Moisés, n̄i ja'a-de ley nuu-yo. Ko Jesucristo, n̄i ja'a-ya tú'un luu ini-yā jíin tú'un ndaā nuu-yo.

¹⁸ Tú ní jiní kuti ní ñn ñayivi núu Dios. Ió ñn máá tú'ún-ni Se'e-yā já kánchāa jíin-yá, te máá Sé'e-ya-ún, n̄i jani-yā tú'un Dios nuu-yo.

¹⁹ Te judío, n̄i katájí-ún sutú jíin cháa levita n̄i kikoyo ichi ñúu Jerusalén. Te n̄i kajikā tu'ún-ún Juan: Te róo ndé chāa kúu-ró, áchí. Te ya'a kúu tu'un n̄i jani ndaā Juan, ²⁰ te tú ní jasú-de yu'u-dé. Ch̄i n̄i ka'an ndaā-de: Nasuú Cristo kúu-ri, áchí-de.

²¹ Te n̄i kajikā tu'ún-ún-de: Núsáá te Elías kúu-ró náún, áchí. Te n̄i ka'an Juan: Nasuú rúu kúu, áchí-de. Te n̄i kajikā tu'ún tuku-ún-de: Máá cháa jáni tu'un Dios kúu-ró núsáá, áchí. Túu, áchí Juan.

²² Te n̄i kaka'an tuku jíin-de: Te ndé chāa kúu-ró núsáá. Ka'an náva'a nakani-ri tu'un nuu cháa n̄i katájí rúu vai-ri. Ná ka'an máá-ró ndé chāa kúu-ró víi, áchí.

²³ Te n̄i ka'an Juan: Máá-rí kúu ñn ndaja'a kána jaa onde nuu ñú'un té'é: Ná sándóo-ró íchi máá Jító'o-yo, nátu'un n̄i ka'an Isaías, chāa n̄i jani tu'un Dios onde sáá.

²⁴ Te ja ní kikoyo-ún, fariseo n̄i katájí-ún.

²⁵ Te n̄i kajikā tu'ún Juan: Te naja skuánducha-ro te nú nasu Cristo ni Elías ni máá

cháa jáni tu'un Dios kúu-ró núsáá, áchí. ²⁶ Te n̄i ka'an Juan jíin: Ruu, ch̄i jíin ndúcha skuánducha-rí. Ko ma'ñú máá-ró kánchaa ñn I'a ja tú kájin̄i-ro. ²⁷ I'a yá'a vai ichi yatá-rí. Te tú kúñá'nu-r̄i ndájí-rí ñii yí'i ndijan-yá, ch̄i ñá'nu-ga kúu-ya vásá rúu. Achí-de. ²⁸ Súan n̄i io in̄i ñuu Betábara, onde inga lado Jordán, nuu ní skuánducha Juan. ²⁹ Te kiv̄i x̄ian-ún n̄i jin̄i Juan nuu Jesús ja vái-ya núu-dé. Te n̄i ka'an-de: Yúan vai Lélú Dios, I'a kuánchaa kuachi ñaȳivi ñúȳivi. ³⁰ I'a yá'a kúu ja ní ka'an-r̄i: Ichi yatá-rí vai ñn I'a ñá'nu-ga kúu vásá rúu. Ch̄i onde ná té kaku-ga-r̄i te íó-ya. ³¹ Te tú ní nákun̄i-r̄i-ya. Ko náva'a kenda ndijin-ya núu ñáȳivi Israel, yúan ní kii-r̄i skuánducha-rí jíin ndúcha. Achí-de. ³² Te n̄i jani ndaa Juan tu'un: N̄i jin̄i-r̄i Espíritu ja ní kuun ichi ándiv̄i nátu'un paloma. Te n̄i jungoo siki-yá. ³³ Te tú ní nákun̄i-r̄i-ya, ko máá Dios, I'a n̄i tájí rúu vai-r̄i ja skuánducha-rí jíin ndúcha, máá-yá n̄i ka'an jíin-rí: Nú kun̄i-ro já kúun Espíritu siki ñn chaa te jungoo siki-dé, te máá cháa-ún kuu I'a skuánducha jíin Espíritu Santo, áchí Dios. ³⁴ Te a n̄i jin̄i-r̄i-ya. Te jáni ndaa-r̄i tu'un ja I'a yá'a kúu máá Sé'e Dios, áchí-de.

Uu chaa kándikin-de Jesús

³⁵ Te kiv̄i x̄ian-ún kánchaa tuku Juan jíin úu chaa skuá'a jíin-de. ³⁶ Te n̄i jin̄i-de nuu Jesús ja jáka kuu-ya yúan. Te n̄i ka'an-de: Yúan nde'é-ró máá Lélú Dios, áchí-de. ³⁷ Te ndendúú chaa skuá'a-ún, n̄i kajini so'o-de tu'un n̄i ka'an Juan. Te n̄i káindikin-de Jesús. ³⁸ Te n̄i xió kóto Jesús. Te n̄i jin̄i-ya já káindikin-de yata-yá. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naún kánandúkú-ró, áchí-ya. Te n̄i

kaka'an-de jíin-yá: Rabí (ja kuní ka'an: Maestro), ndénu ncháá-ní, áchí-de. ³⁹ Te nì ka'an-ya jíin-de: Ña'an te kuni-ro, áchí-ya. Te nì jakoyo-de te nì kajini-de nuu ncháá-ya. Te nì kakendo-de jíin-yá kivi-ún, chí a ío nátu'un kakuun áini. ⁴⁰ Te ndendúú cháa-ún, nì kajini so'o-de tu'un nì ka'an Juan. Te nì kajindikin-de-ya. Te ñn-de kúu Andrés, ñani Simón Pedro kúu-de. ⁴¹ Chaa yá'a, nì nani'in-ní-de ñani-de Simón. Te nì ka'an-de jíin: Nì kaketá'an-ri jíin Mesías (ja kuní ka'an: Cristo), áchí-de. ⁴² Te ncháka-de cháa nì cháa-de jíin núu Jesús. Te nì nde'é Jesús nuu-dé. Te nì ka'an-ya: Máá-ró kúu Simón, se'e Jonás. Vina te kunání-ró Cefas (ja kuní ka'an: ñn kava). Achí-ya.

Ja ní kana-ya xini Felipe jíin Natanael

⁴³ Te inga kivi xian-ún kuní Jesús ki'in-ya ñúu Galilea. Te nì ni'in tá'an-ya jíin Felipe. Te nì ka'an-ya jíin-de: Kundikin-ro rúu ki'on, áchí-ya. ⁴⁴ Te Felipe kúu cháa ñuu Betsaida, ñuu Andrés jíin Pedro. ⁴⁵ Te nì ni'in tá'an Felipe jíin Natanael. Te nì ka'an-de jíin: A nì kaketá'an-ri jíin Jesús ñuu Nazaret. Se'e José kúu-ya. Te máá-yá kúu I'a yóso tú'un-ya núu tutú ley Moisés jíin núu tutú nì kachaa cháa nì kajani tu'un Dios onde sáá, áchí-de. ⁴⁶ Te nì ka'an Natanael jíin-de: Á ío ja vá'a onde iní ñuu Nazaret, áchí-de. Te nì ka'an Felipe jíin-de: Ña'an te kuni-ro, áchí-de. ⁴⁷ Te nì jini Jesús ja vái Natanael. Te nì ka'an-ya tú'un-de: Yá'a vai ñn cháa Israel ndaa, chí tú xndá'ú kuti-dé, áchí-ya. ⁴⁸ Te nì ka'an Natanael jíin-yá: Ndasa jini-ní náá, áchí-de. Te nì ka'an Jesús: Nì jini-ri róo onde ná té kana-ga Felipe xini-ro, ná nì kandee-ró chí yunu mérkexe,

áchí-ya jíin-de. ⁴⁹ Te n̄i ka'an Natanael: Maestro, máá-ní kúu Se'e Dios, máá-ní kúu Rey nuu ñáyivi Israel, áchí-de jíin-yá. ⁵⁰ Te n̄i ka'an Jesús: N̄i ka'an-ri jíin-ró já ní jini-ri róo chíi yunu mérkexe. Já yúan kándíja-ró náún. Tiñu ñá'nu-ga kun̄i-ro vása yá'á, áchí-ya jíin-de. ⁵¹ Te n̄i ka'an-ga-ya jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Vina te kun̄i-ro já núña andívi, te ndajá'a Dios, kánda kánuu sik̄i máá Sé'e cháa, áchí-ya.

2

Viko tánda'a ñúu Caná

¹ Te kivi un̄i n̄i kuu ñin viko tánda'a iní ñuu Caná ndañúu Galilea. Te yúan kánchaa náa Jesús. ² Te suni n̄i kákana-i xini Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kaja'an-ya víko-ún. ³ Te a n̄i ndi'i vino. Te náa Jesús n̄i ka'an-ña jíin-yá: Tú kuti-gá vino káñava'a-i, áchí-ña. ⁴ Te n̄i ka'an Jesús jíin-ña: Nána, naja stétuu-ní-ná, chí té jaa-ga hora-ná, áchí-ya. ⁵ Te n̄i ka'an náa-ya jíin súchí kájatíñu-ún: Sá'a ndéja ká'an-ya jíin-ró. Achí-ña. ⁶ Te yúan ío iñu tinaja yuu. Te kuu ku'un uu xí uní k̄iyi ja ñin ñin. Chí cháa judío, súan ndoo ini-de. ⁷ Te n̄i ka'an Jesús jíin-i: Skútú-ró tinaja yá'a nducha. Te n̄i kaskútú-i onde yu'u. ⁸ Te n̄i ka'an-ya jíin-i: Vina te tava-ro te kinchaka-ró núu mayordomo, áchí-ya. Te n̄i kajanchaka-i nuu-dé. ⁹ Te mayordomo, n̄i jito ncha-de nducha já ní nduu vino, te tú ní jiní-de ndénu ní kii. Ko mozo n̄i katava ndúcha-ún a kájiní-i. Yúan-na te n̄i kana-de xini máá yíi. ¹⁰ Te n̄i ka'an-de jíin: Taká cháa kája'a-de vino va'a xna'an-ga te nú a n̄i kaji'i vatú máá-i, yúan-na

te já'a-de ja tú ío va'a. Ko máá-ró n̄i chiva'a-ró vino va'a yá'a onde vina. ¹¹ Ya'á kúu tuni xnáñúu ní sá'a Jesús in̄i ñuu Caná ndañúu Galilea. Te n̄i kajini-i ja lúu ñá'nu-ya. Te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kakandíja-de-ya. ¹² Te n̄i kuu yúan. Te máá-yá jíin náa-ya jíin ñani-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kanuu-ya ñúu Capernaum. Te n̄i kaxiukú-yá yúan yaku-ni kivi.

Ja ní sándoo-ya vé'e ii

¹³ Te n̄i kuyani viko Pascua ñayivi judío. Te n̄i kaa Jesús kua'an-ya ñúu Jerusalén. ¹⁴ Te n̄i jini-ya ñayivi káxikó xndiki jíin rii jíin paloma, jíin ñayivi káxndáji xu'ún, kaxiukú-i in̄i ve'e ii. ¹⁵ Te n̄i sá'a-ya ñn cuarta ñii. Te n̄i skúnu-ya táká-i in̄i ve'e ii onde jíin rii jíin xndiki-í. Te n̄i jacha-ya xu'ún ñayivi káxndáji. Te n̄i skuío kani-ya táká mesa-i. ¹⁶ Te n̄i ka'an-ya jíin ñayivi káxikó paloma: Chaxio kiti yá'a. Ve'e Táa-ri, ma násá'a-ró núyá'u. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kanuku'un in̄i-de tu'un yóso núu tutú: Ná kuitú xáan iní-ri ve'e-ró, onde kuitá-ri jíin, áchí. ¹⁸ Te n̄i kaka'an cháa judío: Na tuni stá'an-ro núu-rí ja ní sá'a-ró súan, áchí-de jíin-yá. ¹⁹ Te n̄i ka'an Jesús: Stúcháa-ro vé'e ii yá'a, te nuu uní-ni kivi te ndukani-ri, áchí-ya. ²⁰ Yúan-na te n̄i kaka'an cháa judío: Nuú úu xiko iñu kua te n̄i jinu ve'e ii yá'a. Te róo nuu uní-ni kivi te ndukani-ró náún. Achí-de. ²¹ Ko máá-yá, chi kuní ka'an-ya já yiki kúñu-ya kúu nátu'un ve'e ii. ²² Ja yúan, nuu ní nachaku-ya já ní ji'i-ya, te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kanuku'un in̄i-de ja ní ka'an-ya tú'un yá'a. Te n̄i

kakandíja-de tutu ii jín tú'un nī ka'an Jesús. ²³ Te máá kivi víko Pascua kánchaa-ya ñuu Jerusalén. Te kua'a ñayivi ní kakandíja-i-ya, chi nī kajini-i taká tuni nī sá'a-ya. ²⁴ Ko Jesús, tú ní játú'ún-yá-i, chi a jini-ya taká-i. ²⁵ Te tú ní jinu ñú'ún-yá ja ká'an ni in chaa tu'un ñayivi jín-yá, chi a jini-ya ndasa kaa ini-i jín'an-i.

3

Tu'un Nicodemo

¹ Te nī io in tá'an chaa fariseo nání-de Nicodemo. Te kúná'nu-de nuu ñayivi judío. ² Chaa yá'a nī chaa-de nuu Jesús in akuáa. Te nī ka'an-de jín-yá: Maestro, a kajini-ná ja in maestro kuu-ní te vai-ní onde nuu Dios, chi nú tú chindéé chítuu Dios in chaa, te ma kuu sá'a-de taká tuni ja sá'a máá-ní núú, áchí-de. ³ Te nī ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jín-ró ja nú tú nakaku jáa in chaa, te ma kuu kuni-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya jín-de. ⁴ Te nī ka'an Nicodemo jín-yá: Ndasaa kuu nakaku in chaa nú a nī yii-de. Á kuu ndivi-de chii náa-de te nakaku tuku-de, áchí-de. ⁵ Te nī ka'an tuku Jesús: Jandáa ká'an-ri jín-ró, nú tú kaku in chaa jín ndúcha jín Espíritu, te ma kuu kivi-de ini ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁶ Ja ní kaku cuenta kuñu, kuñu kuu. Te ja ní kaku cuenta Espíritu, se'e Espíritu kuu. ⁷ Ma nánaa ini-ro tú'un ká'an-ri jín-ró: Jínu ñú'ún já nakaku jáa-ró. ⁸ Kée tachi ndénu kuni máá, te jini so'o-ró já káyu, ko tú jini-ro ndénu vái ni ndénu kí'in. Súan kuu taká ñayivi já kaku cuenta Espíritu, áchí-ya. ⁹ Te nī ka'an Nicodemo: Ndasaa kuu yuán núsáa, áchí-de jín-yá. ¹⁰ Te nī ka'an Jesús: Máá-ró

kúu ñn maestro Israel te tú júku'un iní-ro jíín tú'un yá'a náún. ¹¹ Jandáa ká'an-ri jíín-ró: Ká'an-ri tu'un ja júku'un iní-ri. Te jáni ndaa-ri tu'un tiñu nì jini-ri. Ko tú játú'un-ró tú'un ndaa ká'an-ri. ¹² A nì ka'an-ri tu'un ñuyívi jíín-ró te tú kándija-ró. Ndasá kándija-ró nú ka'an-ri tu'un andívi jíín-ró núsáá. ¹³ Máá Sé'e cháa kánchaa-ya ándívi. Te nì kuun-ya íchi ándívi. Te máá ñn-ni-ya ní ndaa-ya ándívi, tuká inga cháa ní sá'a. ¹⁴ Chì nátu'un nì jata kaa Moisés koṙ núu ñú'un té'é, jínu ñú'un já súni súan kuita kaa máá Sé'e cháa. ¹⁵ Náva'a ma náa táká ñayívi kákandija-i-ya, chí sua kuchaku-i ní káni, áchí-ya jíín-de. ¹⁶ Chì Dios, xaan ní kundá'ú iní-ya ñayívi ñúyívi. Ja yúán ní tájí-ya Se'e-ya ní kii-i, vasa máá tú'un-ni-i nì io, náva'a ma náa táká ñayívi kákandija-i-ya, chí sua kuchaku-i ní káni. ¹⁷ Chì tú ní tájí Dios Se'e-ya núu ñúyívi já tá'nu ndatu ñayívi, chí sua ja ná kaku ñayívi sá'a-ya. ¹⁸ Nú kándija ñn ñayívi núu-ya, te ma tá'nu ndatu-i. Ko ñayívi tú kándija, ta'nu ndatu ná'in-i, kuachi ja tú kándija-i nuu máá ñn-ni Se'e Dios. ¹⁹ A nì cháa máá luz iní ñuyívi. Ko ñayívi-ún, nì kakumani-gá-i jíín ñúñáa vasa jíín luz, chí tiñu kásá'a-i kaku tiñu ñáá. Ja yúán te ta'nu ndatu ná'in-i. ²⁰ Chì taká ñayívi já sá'a tiñu ñáá, jíto u'u-i nuu ío luz. Te tú kii-i nuu ío luz, náva'a tú ndenda ndijin tiñu sá'a-i. ²¹ Ko ñayívi já sátiñu ndaa, vai-i nuu ío luz, náva'a kenda ndijin ja jíín Dios nì sá'a-i tiñu máá-i.

Tu'un ndaa nì ka'an Juan

²² Yoán-na te Jesús jíín cháa káskuá'a jíín-ya, kája'an-ya núu Judea. Te yúan nì kanchaa-ya

jíin-de. Te n̄i skuánducha-yá. ²³ Te suni n̄i skuánducha Juan in̄i ñuu Enón yani ñuu Salim, ch̄i n̄i jo kua'a ndúcha yúan. Te n̄i kikoyo ñayivi núu-dé, te n̄i skuánducha-dé-i. ²⁴ Ch̄i té kivi-ga Juan vekaa. ²⁵ Te chaa káskuá'a jíin Juan, n̄i kastátá'an-de jíin chaa judío sik̄i modo ndoo in̄i. ²⁶ Te n̄i chakoyo-de nuu Juan. Te n̄i kaka'an-de: Maestro, chaa n̄i kanchaa jíin-ní inga lado yucha Jordán ja ní ka'an ndaa-ní tu'un-de, vina te skuánducha máa-de, te ndivii ñayivi kaja'an-i nuu-dé, áchí. ²⁷ Te n̄i ka'an Juan: Ni ñn chaa ma ní'in kúti-dé ni ñn modo, te nú tú kii onde andívi. ²⁸ Máa-ró n̄i kajini ndaa-ro já ní ka'an-ri: Nasu rúu kúu Cristo, ch̄i sua n̄i táji-yá ruu yóxnúú-rí nuu-yá vai-ri. ²⁹ Chaa nchaka ñasíí kúu yii. Te amigo yii-ún ká'in xiin-dé te kajini so'o tu'un ká'an-de. Te kákusiñ xaañ iní-i, nú a n̄i kajini so'o-i ká'an yii-ún. Súan kúu ja kúsiñ xaañ iní-ri vina. ³⁰ Jínu ñú'ún já ndúñá'nu-ga máa-yá te ndúsúchí-ga máa-rí, áchí Juan. ³¹ I'a vai onde nuu súkún, ñá'nu-ga kúu-ya vásá táká-i. Te chaa n̄i kaku in̄i ñuyivi yá'a, se'e ñuyivi kúu-de. Te tu'un ñuyivi ká'an-de. I'a vai ichi andívi, ñá'nu-ga kúu-ya vásá táká chaa. ³² Te jáni ndaa-ya tú'un ja ní jini-ya jíin já ní jini so'o-ya. Ko ni ñn ñayivi tú jata'ú-i tu'un ká'an-ya. ³³ Ko ñayivi jata'ú tú'un ndaa ká'an-ya, suni máa-i ká'an-ndaa-i ja ío ndaa tu'un ká'an Dios. ³⁴ Ch̄i I'a n̄i táji Dios vai, tu'un Dios ká'an-ya. Ch̄i Dios, tú kuí'a-ni já'a-ya Espiritu-ya. ³⁵ Máa Táa, kúndá'ú in̄i-ya Sé'e-ya, te n̄i ja'a-ya táká ndatíñu nda'a Sé'e-ya. ³⁶ Ñayivi já kándija nuu máa Sé'e-ya, kuchaku-i ní káni. Te ñayivi já tú kándija nuu Sé'e-ya, ma kúchaku-i ch̄i sua ví'í-ga kit̄i in̄i Dios

nuu-í.

4

Jesús jín ñá'an ñúu Samaria

¹ Te chaa fariseo, ñi kajini tu'un-de tu'un Jesús, ja ío kua'a-gá chaa káskuá'a jín máa-yá vásá jín Juan jín ja skuánducha-yá kua'a-gá ñayivi vásá Juan. Te ñi jini Jesús tu'un-ún. ² Ko tú ní skuánducha Jesús, chi sua chaa káskuá'a jín-yá, káskuánducha máa-de. ³ Te ñi kenda-ya ñúu Judea. Te kua'an tuku-ya ñúu Galilea. ⁴ Te jínu ñú'ún ja ja'a-ya kí'in-ya ñúu Samaria. ⁵ Yúan-na te ñi ja-ya ñin ñuu nání Sicar ini ñuu Samaria, yani ndu'a Jacob ja ní ja'a-de nuu sé'e-de José. ⁶ Te yúan ío sókó Jacob. Te Jesús, ñi jungoo-ya xín sókó-ún, chi ñi kuitá-ya íchi kuá'an-ya. Te nátu'un kaxiuu kúu. ⁷ Te ñi chaa ñin ñá'an ñuu Samaria, vai tava-ña nducha. Te ñi ka'an Jesús jín-ña: Kuá'a nducha ná kó'o-ná. Achí-ya. ⁸ Chi chaa káskuá'a jín-yá, a kaja'an-de onde ñuu kuakuaan-de ja kée-dé. ⁹ Te ñá'an ñúu Samaria, ñi ka'an-ña jín-yá: Naja jikán-ní nducha núu-ná ko'o-ní, chi chaa judío kúu-ní, te ñá'an ñúu Samaria kúu-ná, áchí-ña. Chi ñayivi judío, tú kivi nduu-i jín ñayivi ñúu Samaria. ¹⁰ Te ñi ka'an Jesús: Nú ní jini-ní naún kúu ja kuá'a Dios nuu-ní, te jín I'a ja ká'an jín-ní: Kuá'a-ní nducha ná kó'o-ná, yúan-na te kakan-ní nuu-yá te kuá'a-ya ndúcha chakú ko'o-ní núu, áchí-ya. ¹¹ Te ñi ka'an ñá'an-ún jín-yá: Táta, xaan kúnú sókó yá'a te tú na jín táva-ní nducha. Núsáá te ndenu ní'in-ní nducha chakú. ¹² Chi sókó yá'a ñi ja'a táa-yo Jacob nuu-yo. Te yá'a ñi ji'i máa-de nducha, jín sé'e-de,

jíin kítí-dé. Te ñá'nu-ga máá-ní vásá máá-de náún. Achí-ña. ¹³ Te ñi ka'an Jesús: Nú ndé chāa ko'o nducha yá'a, kuchí tuku-de. ¹⁴ Ko chāa ko'o nducha já kuá'a-ná nuu-dé, mā kuchí kuti-gá-de, chí nducha já kuá'a-ná-ún, koo ñn sókó iní-de jā kána nducha kúchaku-de ñí káni sá'a, áchí-yā jíin-ña. ¹⁵ Te ñi ka'an ña'an-ún jíin-yá: Táta, kuá'a-ní nducha-ún ko'o-ná, náva'a tuká kuchí kuti-ná, ni tuká kitava-ná-chā yá'a, áchí-ña. ¹⁶ Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Kuákana-ní xiní yíi-ní te chāa-ní, áchí-yā. ¹⁷ Te ñi ka'an ña'an-ún: Tú yíi-ná ío, áchí-ña. Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Va'a-ni ká'an-ní, tú yíi-ná ío, ¹⁸ chí ñi ío u'un yíi-ní. Te chāa ncháka-ní vina, nasu yíi máá-ní kúu-de. Ya'á kúu jā ní ka'an ndaa-ní, áchí-yā. ¹⁹ Te ñi ka'an ña'an-ún jíin-yá: Táta, ñn chāa jáni tu'un Dios kúu-ní jáni iní-ná. ²⁰ Ndíyi táa-yo, yuku yá'a ñi kachiñú'ún-de Dios. Te máá-ní káka'an-ní jā ñúu Jerusalén kúu nuu kánúu chíñú'ún-yó, áchí-ña. ²¹ Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Nána, ná kándíja-ní tu'un ká'an-ná chí chāa ñn kivi, jā ní yuku yá'a, ni ñuu Jerusalén, tú chíñú'ún-ní máá Táa-yo Dios súan. ²² Níí, tú kájiní-ní naún kúu jā kachiñú'ún-ní. Ko máá-ná, kájiní-ná I'a kachiñú'ún-ná. Chí onde nuu ñayivi judío vai tu'un nama yóo. ²³ Te chāa ñn kivi já ñayivi kachiñú'ún ndaa, chíñú'ún ndíja-i Táa-yo Dios jíin iní jíin añú-i. Chí Táa-yo, ndúkú-yá ñayivi já súan chíñú'ún-i-yā kuní-yā. Te a ñi chāa kivi-ún. ²⁴ Dios kúu Espíritu. Te ñayivi kuní chíñú'ún, kánúu já chíñú'ún ndíja-i-yā jíin iní jíin añú-i, áchí-yā. ²⁵ Te ñi ka'an ña'an-ún jíin-yá: Jiní-ná jā kí Mesías, jā nání Cristo. Te nú ñi chāa máá-yá,

te stá'an-ya táká tu'un nuu-yo. Achí-ña. ²⁶ Te ni ka'an Jesús jíin-ña: Máá-ná kúu I'a-ún ja ká'an-ná jíin-ní, áchí-ya. ²⁷ Te nini sá súan ká'an-ya, te ni chakoyo chaá káskuá'a jíin-yá. Te ni kanaa iní-de kándé'é-de ja ndátu'ún-yá jíin in ña'an. Ko tú ni in-de ní ka'an: Naún jiká tu'ún-ní-ña, xí: Naún tu'un ndátu'ún-ní jíin-ña. ²⁸ Yúan-na te ña'an-ún, ni skéndo-ña kíyi-ña te kua'an-ña ondé ñuu. Te ni ka'an-ña jíin ñáyivi yúan: ²⁹ Ña'an jíná'an-ró te kuni-ro in chaá. Chaá-ún ni kachi-de nuu-rí taká naún tiñu ni sá'a-ri. Sanaa te máá-de kúu Cristo, áchí-ña. ³⁰ Yúan-na te ni kenda koyo-i ñuu-ún. Te ni chakoyo-i nuu-yá. ³¹ Te chaá káskuá'a jíin-yá, ni kastétuu-de-ya: Maestro, kee-ní staa, áchí-de. ³² Te ni ka'an-ya jíin-de: Ió ndeyu kée-rí ja tú kájiní-ro, áchí-ya. ³³ Yúan-na te chaá káskuá'a jíin-yá, ni kajika tu'ún tá'an-de: In chaá ni kinchaka ja ní yee-yá náún, áchí-de. ³⁴ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Ndeyu-rí kúu ja sá'a-ri tiñu kuni I'a ni tájí rúu vai-ri jíin ja skíkuu-ri tiñu-ya-ún. ³⁵ Á tú káka'an-ro: Ió kuun yóo onde kivi tá'nu trigo. Vina te ká'an-ri jíin-ró: Ndukani nuu-ro te nde'é-ró ní ndú'a-ún, chi a ni kuaan já tá'nu. ³⁶ Te chaá já'nu, a kí'in-de ya'u-de te nástútú-de nuni já kúchaku ní káni, náva'a chaá sáka jíin cháa já'nu, in ká'nu-ni kusí iní-de. ³⁷ Chi súan kúu ja ká'an ndaa tu'un: In chaá sáka, te inga-de já'nu, áchí. ³⁸ Te a ni tájí-rí róo kika'nu-ro núu tú ní kásatiñu-ró. Sava-ga chaá ni kasatiñu, te máá-ró, a ni kivi koyo-ró núu tiñu-de. Achí-ya. ³⁹ Te ñayivi núu Samaria iní ñuu yúan, ni kajini so'o-i tu'un ni

ka'an ña'an-ún. Te kua'a-í, n̄i k̄akandíja-i-ya. Chi n̄i ka'an ndaa-ña: N̄i kachi-de nuu-rí taká naún tiñu n̄i sá'a-r̄i, áchí-ña. ⁴⁰ Yúan-na te n̄i chakoyo ñayivi ñúu Samaria nuu-yá. Te n̄i kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná kendooy-ya yúan. Te n̄i kendooy-ya yúan uu kivi. ⁴¹ Te kua'a-gá-i n̄i k̄akandíja-i-ya sikí tú'un ká'an-ya. ⁴² Te n̄i kaka'an-i jíin ñá'an-ún: Tuká níni tú'un máá-ró te kandíja-r̄i-ya, chí a n̄i kajini so'o máá-rí tu'un ká'an-ya. Te kájin̄i-r̄i ja I'a yá'a kúu ndija I'a nama ñuyivi, chí Cristo kúu-ya. Achí-i.

Ja ní nasáva'a-ya sé'e mozo rey

⁴³ Te nuu úu kivi-ún n̄i kenda-ya yúan te kua'an-ya ñúu Galilea. ⁴⁴ Chí máá Jesús, n̄i ka'an ndaa-ya já ñin cháa jáni tu'un Dios, tú ká'io ja jíin'ún ñayivi ñúu máá-de jíin-de. ⁴⁵ Te n̄i jaa-ya ñúu Galilea. Te ñayivi Galilea, n̄i kajatá'ú-i-ya, chí n̄i kajini-i taká tiñu n̄i sá'a-ya onde ñuu Jerusalén kivi ní io viko yúan. Chí máá-i, suni n̄i kaja'an-i viko-ún. ⁴⁶ Yúan-na te n̄i kee tuku Jesús kua'an-ya ingá jínu onde ñuu Caná ndañúu Galilea nuu ní io nducha já ní nduu vino n̄i sá'a-ya. Te in̄i ñuu Capernaum n̄i io ñin cháa játíñu nuu rey te kú'u se'e-de. ⁴⁷ Cháa yúan, n̄i jini tu'un-de ja ní kenda Jesús ñuu Judea vai-ya ñúu Galilea. Te n̄i ja'an-de nuu-yá. Te n̄i ka'an nda'ú-de jíin-yá ja ná núu-ya kí'in-ya te nasáva'a-ya sé'e-de, chí a yani kuu-i. ⁴⁸ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Aa, te nú tú kuni-ro tuni jíin tiñu ñá'nu, ma kándíja kuti-ro, áchí-ya. ⁴⁹ Te cháa játíñu nuu rey, n̄i ka'an-de jíin-yá: Tátá, nuu-ní ki'on vína chí nú ná kúkuéé-ní te kuu-i, áchí-de. ⁵⁰ Te n̄i ka'an Jesús

jíin-de: Kuá'án, chí chakú se'e-ró, áchí-ya. Te cháa-ún, ñi kandíja-de tu'un ñi ka'an Jesús. Te ñi kee-de kua'an-de. ⁵¹ Te nini núu-de kuano'on-dé, te ñi kenda koyo mozo-de, ñi kajanata'an-de, te ñi kakastu'ún núu-dé: Ñi nduva'a se'e-ní, áchí jíin-de. ⁵² Te máa-de ñi jiká tu'ún-de ña hora ñi kejá'á nduva'a-i. Te ñi kaka'an jíin-de: Iku ka'in ñi kee kiji-i, áchí. ⁵³ Te máa táa-i, ñi juku'un iní-de ja hora-ún kúu hora ñi ka'an Jesús jíin-de: Chakú se'e-ró. Te ñi kandíja-de jíin ní vé'e-de. ⁵⁴ Ya'á kúu tuni uu ja ní sá'a Jesús ná ñi ndii-ya ñuu Judea onde ñuu Galilea.

5

Ja ní nasáva'a-ya ñáyivi kú'u

¹ Yuán-na te ñi io viko ñáyivi judío. Te ñi kaa Jesús kua'an-ya ñuu Jerusalén. ² Te ñuu Jerusalén ío in pila nducha máa yatá yúxé'é rii. Te nuu yú'u hebreo nání Betesda. Te sókó-ún ñáva'a u'un portal. ³ Te iní portal yúan kándaa kuá'a ñáyivi kaku'u, ja kuáa, ja rengo, ja tí'ichi. Te káindatu-i kanda nducha-ún. ⁴ Chí ío kivi já núu in ndajá'a-yá iní pila-ún. Te skandá-ya ndúcha. Te cháa kivi xnáñúú iní pila, nú a ñi skandá-ya ndúcha, te nduva'a-de ñani kue'e tá'an-de. ⁵ Te yúan kátuu in cháa ja ní kuu oko xia'un uní kua kú'u-de. ⁶ Te ñi jiní Jesús ja kátuu cháa yá'a. Te ñi juku'un iní-ya já ní kuu kua'a kua kú'u-de. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Kuni-ro nduva'a-ró náún, áchí-ya. ⁷ Te ñi ka'an cháa kú'u-ún jíin-yá: Táta, tú ní'in-ná ni in cháa skivi náa iní pila, nú a ñi kanda nducha. Chí nini vai-ná te kivi-ni inga-de te vásá cháa-ná.

Achí-de. ⁸ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Nduko, te naki'in-ró jíto yuu-ro te ki'in-ro, áchí-ya. ⁹ Te cháa-ún n̄i nduva'a-ni-de. Te n̄i ki'in-de jíto yuu-dé te kua'an-de. Te máá kiví ndétatú kúu kiví-ún. ¹⁰ Yúan-na te n̄i kaka'an cháa judío jíin cháa n̄i nduva'a-ún: Kiví ndétatú kúu. Tú ío ley ja kúndiso-ró jíto yuu-ro, áchí. ¹¹ Te n̄i ka'an-de jíin cháa judío: Cháa n̄i nasáva'a ruu, máá-de n̄i ka'an-de jíin-rí: Ki'in jíto yuu-ro, te ki'in-ro, áchí-de. ¹² Yúan-na te n̄i kajika tu'ún-ún-de: Nde cháa n̄i ka'an jíin-ró: Ki'in jíto yuu-ro te ki'in-ro, áchí. ¹³ Te cháa n̄i nduva'a-ún, tú ní jiní-de ndé cháa kúu. Ch̄i Jesús, a n̄i kuxio-ni-ya kuá'an-ya núu ñayivi ká'jin yúan. ¹⁴ Kúkuéé-ga, te n̄i ketá'an Jesús jíin-de in̄i ve'e ii. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Vina te n̄i nduva'a-ró. Ma sá'a-ga-ro kuáchi. Ch̄i nú túu, te kii ñin tundó'o xaan-gá siki-ro. Achí-ya. ¹⁵ Te máá-de kua'an-de. Te n̄i kastu'ún-de nuu táká ñayivi judío ja Jesús kúu l'a n̄i nasáva'a-ya-dé. ¹⁶ Te n̄i sá'a Jesús tiñu yá'a kiví ndétatú. Te cháa judío, ja yúan ní kachindikin-de-ya. Te kándúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. ¹⁷ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Máá Táa-ri sátiñu-ni-ya vina te suni ruu sátiñu-ri, áchí-ya. ¹⁸ Ja yúan cháa judío, ví'í-gá n̄i kándúkú-de modo ka'ni-dé-ya. Ch̄i nasu máá ñin kiví ndétatú ní stíví-yá, ch̄i suni n̄i ka'an-ya ja Táa-ya kúu Dios. Te ñin núu-ni sá'a-ya máá-ya jíin Dios. ¹⁹ Te n̄i ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jíin-ró jíná'an-ró: Máá Sé'e, ma kúu sá'a kuti-yá ja máá-yá, ch̄i máni ja ní jiní-ya sá'a Táa-ya. Ch̄i taká ja sá'a máá-yá, suni súan sá'a máá Sé'e-ya ñin núu-ni jíin-yá. ²⁰ Ch̄i máá Táa, kúndá'ú in̄i-ya Sé'e-ya. Te stá'an-ya núu-í taká

tiñu sá'a-ya. Te ñá'nu-ga tiñu stá'an-ya vásá yá'á, náva'a naa iní-ro ndé'é-ró jíná'an-ró. ²¹ Chi nátu'un máá Táa, ndúkani-ya ndiyi te náschakú-ya-í, suni súan máá Sé'e, náschakú-ya ndéja kuní máá-yá. ²² Chi máá Táa, tú nákuwndí-ya sikí ní ñn ñayivi, chi nī ja'a-ya tú'un ja nákuwndí máá Sé'e-ya sikí táká ñayivi. ²³ Náva'a kuandatu ndivii ñayivi núu Sé'e nátu'un káandatu-i nuu máá Táa. Te ja tú jándatu nuu Sé'e, suni tú jándatu nuu máá Táa ja ní tájí-yá Sé'e-ya vái. ²⁴ Jandáa ká'an-ri jín-ró: Nú ñn ñayivi chu'un iní-i tu'un ká'an-ri, te kandíja-i nuu I'a nī tájí rúu vai-ri, ñayivi-ún kuchaku-i ní káni, te ma tá'nu ndatu-i ja kúu-i, chi sua kuchaku-i ní káni. ²⁵ Jandáa ká'an-ri jín-ró: Chaa hora, te vina a kúu, ja táká ndiyi kuni so'o-i tu'un kana jaa máá Sé'e Dios. Te ja kúni so'o, nachaku jíná'an. ²⁶ Chi nátu'un máá Táa ñú'un vida iní máá-yá, suni súan nī ja'a-ya núu Sé'e-ya já ñú'un vida iní máá-i. ²⁷ Te suni nī ja'a Dios tu'un ja nákuwndí Se'e sikí ñayivi, chi suni Se'e chaa kúu-i.

Sikí já náchaku ndiyi

²⁸ Ma náa iní-ro já ká'an-ri tu'un yá'a jín-ró. Chi chaa ñn kiví já táká ndiyi ká'ín iní ve'e añú, kuni so'o-i tu'un kana jaa-ya. ²⁹ Te taká ñayivi ní kasá'a tiñu va'a, kenda-i te kuchaku-i ní káni. Te ñayivi ní kasá'a tiñu ñáá, suni nachaku-i ko ta'nu ndatu-i. ³⁰ Ma kúu kuti sá'a máá-rí ja máá-rí. Nátu'un jini so'o-ri, súan sánda-ri. Te modo ndaa sánda-ri, chi tú sá'a-ri ja kuní máá-rí, chi ja kuní máá Táa-ri I'a nī tájí rúu vai-ri sá'a-ri. ³¹ Te nú ruu ká'an-ri tu'un máá-rí, te tú ío ndaa tu'un ká'an-ri. ³² Inga kúu ja

jáni ndaa tu'un-ri. Te jiní-ri ja tú'un ndaa kúu ja ká'an-ya tú'un-ri.

Ja ní ka'an ndaa tu'un Jesús

³³ Máá-ró ni katájí-ró cháa ni kaja'an nuu Juan. Te máá-de ni jani ndaa-de máá tú'un ndaa. ³⁴ Vasa tú jata'ú-rí tu'un-ri ká'an ni ñn cháa, ko tu'un yá'a ká'an-ri náva'a kaku-ró jíná'an-ró. ³⁵ Máá-de ni kuu lámpara ja kayú te stúun. Te máá-ró, yaku-ni kivi ní kajata'an ini-ro núu luz máá-de. ³⁶ Ko ñá'nu-ga kúu ja jani ndaa tu'un-ri vásá já ní ka'an Juan. Chi Táa-ri, ni ja'a-ya tíñu nuu-rí ja ná sá'a-ri. Te suu tíñu sá'a-ri-ún kúu ja kájani ndaa tu'un ja Táa-ri, ni tájí-yá ruu vai-ri. ³⁷ Te máá Táa-ri ja ní tájí-yá ruu vai-ri, máá-yá ni ka'an ndaa-ya tú'un-ri. Te tú ní kájini so'o kuti-ro tú'un ká'an-ya, ni tú ní kájini-ro ndasa kaa-ya. ³⁸ Te ni tú ncháá ñ'in tu'un-ya ini-ro. Chi tú kákandíja-ró I'a ni tájí-yá vai. ³⁹ Kánakaji va'a-ró tutú ii, chi kájani ini-ro já tú'un yóso yúan kúu ja kúchaku-ro ní káni sá'a, ko máá tutú-ún kúu ja ká'an ndaa tu'un máá-rí. ⁴⁰ Te tú kákuni-ro kíkoyo-ró núu máá-rí náva'a kuchaku-ro jíná'an-ró. ⁴¹ Tú jata'ú-rí ja sáñá'nu ñayivi rúu. ⁴² Te a jiní-ri róo ja tú kúmani-ro jín Dios onde jín iní jín añú-ro. ⁴³ Ruu vai-ri jín sí'ví Táa-ri, te tú kájata'ú-ró rúu. Te nú inga cháa cháa-de jín sí'ví máá-de, sa cháa-ún yachi kuatá'ú-ró-de. ⁴⁴ Ndasá kuu kandíja-ró, chi kásáñá'nu-ró tá'an-ró, te tú kándúkú-ró já ndúñá'nu-ró sá'a Dios, ja máá ñn-ni-ya ío. ⁴⁵ Ma nákani ini-ro já kakán-ri kuachi siki-ro núu Táa-ri. A kañukuu ini-ro núu Moisés. Te máá-de, jikán-de kuachi siki-ro jíná'an-ró. ⁴⁶ Chi

nú ní kákandíja-ró núu Moisés, suni ní kándíja-ró rúu núú, chí tu'un máá-rí nì chaa-de. ⁴⁷ Te nú tú kákandíja-ró tutú nì chaa-de-ún, te ndasa kandíja-ró tú'un ká'an-rì núsáá. Achí-ya jíin-de.

6

Ja ní skée-yá u'un mil ñáyivi

¹ Te nì kuu taká tiñu yá'a. Te nì kee tuku Jesús kua'an-ya ingá lado mar Galilea, ja kúu mar Tiberias. ² Te kua'a xáan ñáyivi ní kandikin-i-ya, chí nì kajini-i taká tuni nì sá'a-ya jíin ñáyivi káku'u. ³ Te nì kaa Jesús ñn yuku. Te nì jungoo-ya yúan jíin cháa káskuá'a jíin-yá. ⁴ Te a nì kuyani viko Pascua, viko ñáyivi judío. ⁵ Te nì ndakoto Jesús. Te nì jini-ya já vái koyo kua'a xáan ñáyivi. Te nì ka'an-ya jíin Felipe: Ndénu kuáan-yó staa kée ñáyivi yá'a, áchí-ya. ⁶ Ko súan nì ka'an-ya já jito nchaa-ya-dé, chí a nì jini-ya ndasa kúu ja sá'a-ya. ⁷ Te nì ka'an Felipe jíin-yá: Ma kánda uu ciento peso staa náva'a kee-í tí'li tí'li jíná'an-i, áchí-de. ⁸ Te Andrés, ñani Simón Pedro, ñn chaa skuá'a jíin-yá, nì ka'an-de: ⁹ Ió ñn suchí yá'a te ndíso-i u'un statilá cebada jíin úu tiyáká lúli. Ko nasaa-na kúu-ún, chí kua'a xáan ñáyivi, áchí-de. ¹⁰ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Súngoo-ró ñáyivi, áchí-ya. Te yúan ío kua'a ichá. Te nátu'un u'un mil chaa nì kajungoo-de. ¹¹ Te nì ki'in Jesús statilá-ún. Te nì jikan ta'u-yá. Te nì saka-yá nuu cháa káskuá'a jíin-yá. Te máá-de nì ja'a-de nuu ñáyivi káxiukú-ún. Suni súan nì kaja'a-de tiyáká-ún. Te nì kayee-í nasaa kákuu iní máá-i. ¹² Te nuu ní kanda'a chíi-i, te nì ka'an-ya jíin cháa káskuá'a-ún: Nastútú-ró táká pedazo ja

ní ndendoso, náva'a tú naa kúti, áchí-ya. ¹³ Te ja á n̄i kayee ñáyivi-ún, te n̄i kanastútú-de pedazo ja ní ndendoso síkí ndí'ú'un statilá cebada-ún. Te n̄i kútú-ni ux̄i uū j̄ika. ¹⁴ Te ñáyivi-ún n̄i kajini-i tun̄i n̄i sá'a Jesús, te n̄i kaka'an-i: Jandáa ndija ja cháa yá'a kúu I'a kani tu'un Dios ja k̄i in̄i ñuyivi. Achí-i. ¹⁵ Te n̄i jin̄i Jesús ja vái koyo-i ja kátin-i-ya, kuu-ya rey máa-i. Te n̄i kuxio tuku máa in̄i-ni-ya kuá'an-ya yúku-ún.

Ja ní jika já'á-yá nuu mar

¹⁶ Te nuu ní ini, te cháa káskuá'a jín-yá, n̄i kanuu-de onde mar. ¹⁷ Te n̄i kivi koyo-de in̄i in̄i barco. Te kaja'an-de inga lado mar onde ñuu Capernaum. Te n̄i kuñaa. Te té ncha-ga Jesús nuu-dé. ¹⁸ Te n̄i kee in̄i tach̄i xaan. Te ndóna nducha mar sá'a. ¹⁹ Te n̄i kajika-de jín barco nátu'un u'un xí iñú kilómetro. Te n̄i kajini-de Jesús ja jika-ya núu mar. Te n̄i kuyani-ya núu barco-ún. Te n̄i kayu'ú-de. ²⁰ Te máa-yá n̄i ka'an-ya jín-de: Máa-rí kúu. Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ²¹ Te kákusi in̄i-de ja ná kivi-ya in̄i barco. Yúan-na te n̄i ja-ni barco nuu ñú'un núu kuángoyo-de-ún.

Máa Stáa chakú kúu Jesús

²² Te kivi xian-ún, te ká'in taká ñáyivi inga lado mar. Te n̄i kajini-i ja máa in̄i-ni barco ío yúan. Te suni n̄i kajini-i ja tú ní kivi Jesús in̄i barco jín cháa káskuá'a jín-yá, ch̄i sua máni máa-ni cháa káskuá'a-ún, n̄i kaja'an máa-ni-de. ²³ Ko sava-ga barco lúli, onde ñuu Tiberias n̄i jakoyo yani lugar nuu ní kayee-í staa já ní jikan ta'u máa Jító'o-yo núu. ²⁴ Te n̄i kajini ñáyivi já Jesús jín cháa

káskuá'a jíín-yá, tú káxiukú-yá yúan. Te n̄i k̄iv̄i koyo máá-i in̄i barco lúli-ún, te kája'an-i ñuu Capernaum kuanandúkú-i Jesús. ²⁵ Te n̄i kanani'in-í-ya ondé inga lado mar. Te n̄i kaka'an-i jíín-yá: Maestro, na hora n̄i chaá-ní yá'a, áchí-i. ²⁶ Te n̄i ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jíín-ró, ja kánandúkú-ró rúu, nasu ja ní kajini-ro táka tuni n̄i sá'a-ri, chi sua ja ní kayee-ro staa te n̄i kanda'a chi-ro. ²⁷ Ma sátiñu-ró ja ní'in-ro ndéyu ja náa, chi sua ja ná kúchaku-ro ní káni sá'a. Máa Sé'e chaá kuá'a-ya ndéyu-ún nuu-ro, chi n̄i jatú'un Táa-yo Dios ja sá'a-ya súan. Achí-ya jíín-i. ²⁸ Te n̄i kaka'an-i jíín-yá: Ndasa sá'a-ná nává'a sá'a-ná tiñu kuni Dios, áchí-i. ²⁹ Te n̄i ka'an Jesús: Tiñu kuni Dios kuu ja kándija-ró núu I'a n̄i tájí-yá vai, áchí-ya jíín-i. ³⁰ Yúan-na te n̄i kaka'an-i: Núsáa te naún tuni sá'a-ní nává'a kuni-ná te kandija-ná ní. Naún tiñu sá'a-ní. ³¹ Nd̄iyi táa-yo, n̄i kayee-dé staa ándíví ondé nuu ñú'un té'é nátu'un yóso núu tutú: Onde ándíví ní ja'a-ya staa ní kayee-dé, áchí-i jíín-yá. ³² Te n̄i ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jíín-ró: Nasu Moisés ní ja'a staa ondé ándíví núu-ro jíná'an-ró. Ko Táa-ri, chi onde ándíví ja'a ndija-ya Staa núu-ro. ³³ Chi Staa Dios kuu I'a n̄i kuun ichi ándíví. Te ja'a-ya ja kúchaku ñayívi ñúyívi. Achí-ya jíín-i. ³⁴ Te n̄i kaka'an-i jíín-yá: Táta, nene kuá'a-ní staa jián kée-ná, áchí-i. ³⁵ Te n̄i ka'an Jesús: Máa-rí kuu máa Staa ja kúchaku-ro sá'a. Ndéja kii nuu-rí, ma kuu kuti sóko. Te ndéja kándija ruu, ma kuchí kuti ndúcha. ³⁶ Ko a n̄i ka'an-ri jíín-ró, ja tú kákandija-ró rúu, vasa n̄i kajini-ro núu-rí. ³⁷ Taká ja ja'a máa

Táa-ri nuu-rí, chaa nuu-rí. Te ndéja cháa nuu-rí ma kíñi'in kuti-rí ki'in. ³⁸ Ni kuun-ri ichi ándíví náva'a sá'a-ri ja kuní I'a ni tájí rúu vai-ri, nasu já sá'a-ri ja kuní máá-rí. ³⁹ Te máá Táa-ri kúu I'a ni tájí rúu vai-ri. Te tú kuní-ya já náa ní ññayivi ní ja'a-ya núu-rí, chi sua ja ná náschakú-ri-i kivi jínu ñuyivi. ⁴⁰ Te ya'á kúu ja kuní I'a ni tájí rúu vai-ri. Taká ñayivi já jini nuu Sé'e-ya te kandíja-i nuu-yá, kuchaku-i ní káni. Te máá-rí naschakú-ri-i kivi jínu ñuyivi. Achí-ya jín-i. ⁴¹ Yúan-na te ni kaka'an chaa judío siki-yá. Chi ni ka'an-ya: Máá-rí kúu Staa ní kuun ichi ándíví. ⁴² Te ni kaka'an-de: Á nasu cháa yá'a kúu Jesús, se'e José. Te a kájiní-yo táa-de jín náa-de. Te naja ká'an-de: Ichi ándíví ní kuun-ri, áchí-de. ⁴³ Te ni ka'an Jesús: Ma ká'an sóo-ró jíná'an-ró. ⁴⁴ Máá Táa-ri, ni tájí-yá ruu vai-ri. Te ma kúu kii ni ññayivi núu-rí nú tú kinchaka máá-yá-i. Yúan-na te naschakú-ri-i kivi jínu ñuyivi. ⁴⁵ Yóso núu tutú chaa ni kajani tu'un Dios: Nditaká-de kutu'a-de sá'a Dios, áchí. Núsáa te taká ñayivi jini so'o tu'un ká'an máá Táa-ri, te tu'a-i jín, ñayivi-ún kii-i nuu-rí. ⁴⁶ Ni ññayivi, tú ní jini kuti núu máá Táa-ri. Máá I'a vai onde nuu Dios, máá ññ-ni-ya kúu ja á ni jini-ya núu máá Táa-ya. ⁴⁷ Jandaa ká'an-ri jín-ró jíná'an-ró: Nú ññayivi kándíja-i ruu, kuchaku-i ní káni. ⁴⁸ Máá-rí kúu Staa já kúchaku-ro sá'a. ⁴⁹ Ndiyí táa-ro, ni kayee-dé staa ándíví onde nuu ñú'un té'é te a ni kaji'i-de. ⁵⁰ Ko ya'á kúu Staa já vái ichi ándíví náva'a nú ndé ñayivi kée, te ma kúu-i. ⁵¹ Máá-rí kúu Staa chakú ja vái ichi ándíví. Te nú ndé

ñayivi kée Staa yá'a, kuchaku-i níí káni. Te Staa já kuá'a-ri-ún, kúu kuñu-ri. Te kua'a-ri kuñu-ri náva'a kuchaku ñuyivi. Achí-ya. ⁵² Yúan-na te cháa judío, ñi kastátá'an máá-de: Chaa yá'a, ndasa kuu kua'a-de kuñu-de kee-yo, áchí-de. ⁵³ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, nú tú kee-ro kúñu máá Sé'e cháa, te nú tú ko'o-ró niñi-yá, te ma kúchaku-ro jíná'an-ró. ⁵⁴ Chì cháa kee kúñu-ri te ko'o niñi-rí, kuchaku-de níí káni. Te máá-rí naschakú-ri-de kivi jínu ñuyivi. ⁵⁵ Chi kuñu-ri kúu ndija ndeyu. Te niñi-rí kúu ndija nducha. ⁵⁶ Chaa yée kúñu-ri te jí'i niñi-rí, nene kunchaa-de jíin-rí, te ruu jíin máá-de. ⁵⁷ Máá Táa-ri chakú-ya. Te ñi tájí-yá ruu vai-ri. Te máá-rí chakú-ri sá'a Táa-ri. Suni súan nú ndé cháa kee rúu, suni kuchaku-de sá'a-ri. ⁵⁸ Ya'á kúu Staa vai ichi ándívi. Ndiyi táa-ro sijn staa ándívi ní kayee-dé, te a ñi kaji'i-de. Ko nú ndé cháa kee Staa yá'a, kuchaku-de níí káni, áchí-ya jíin-de. ⁵⁹ Taká tu'un yúan ñi ka'an Jesús ini ve'e sinagoga, nini stá'an-ya ini ñuu Capernaum. ⁶⁰ Te kua'a cháa káskuá'a jíin-yá, ñi kajini so'o-de. Te ñi kaka'an-de: Xaan yí kaa tu'un yá'a. Ndé cháa kúu juku'un ini, áchí-de. ⁶¹ Te Jesús ñi jini-ni-ya já súan ñi kaka'an cháa káskuá'a jíin-yá. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Kánayu'ú-ro sá'a tu'un yá'a náún. ⁶² Te ndasa sá'a-ró nú kuni-ro máá Sé'e cháa, ndaa-ya núu ní kanchaa núu-yá. ⁶³ Jíin máá Espíritu kúu ja kúchaku-yo sá'a. Te yiki kúñu tú kuti ní'in tíñu. Tu'un ñi ka'an-ri jíin-ró jíná'an-ró kákuu cuenta Espíritu jíin já kúchaku-yo sá'a. ⁶⁴ Ko sava-ró, tú kákandíja-ró, áchí-ya. Chì Jesús, onde

xnáñúú ní jini-ya ndéja kúu ja tú kandíja, te ndéja kúu ja nástúu-ya. ⁶⁵ Te ni ka'an-ga-ya: Ja yúan ní ka'an-ri jíin-ró ja ní ññáyivi ma kúu kii-i nuu-rí, nú tú ní jatú'un máá Táa-ri, áchí-ya. ⁶⁶ Yúan-na te kua'a cháa káskuá'a jíin-yá, ni kanakaka yátá-de, te tuká-ni ní kájika-de jíin-yá.

Ja ní ka'an ndaa Pedro

⁶⁷ Te ni ka'an Jesús jíin máá ndí'uxí uu cháa-ún: Te róo suni kinglyo-ró kákuni-ro náún, áchí-ya. ⁶⁸ Te ni ka'an Simón Pedro: Táta, ndé nuu kinglyo-ná, chí máá-ní kúu I'a jáni tu'un ndasa kuchaku-ná ní káni. ⁶⁹ Te kájiní-ná te kákandíja-ná ja máá-ní kúu Cristo, Se'e Dios, I'a chakú, áchí-de. ⁷⁰ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Tú ní káji-ri ndí'uxí uu-ro náún. Te ññ-ró kúu kui'na. Achí-ya. ⁷¹ Te súan ni ka'an-ya síkí Judas Iscariote, se'e Simón. Chi cháa yá'a, nastúu-de-ya. Te ññ tá'an ja uxí uu-ún kúu-de.

7

Viko vé'e enramada

¹ Te ni kuu taká tiñu yá'a. Te jíka kuu Jesús ñuu Galilea. Te tú kuní-ya káka kuu-ya ñuu Judea, chi cháa judío kándúkú-de modo ka'ni-dé-ya. ² Te a ni kuyani viko vé'e enramada, ja kúu ññ viko ñáyivi judío. ³ Te ni kaka'an ñani-ya jíin-yá: Kenda-ró yá'a te ki'in-ro ñuu Judea va'a-ga, náv'a'a cháa káskuá'a jíin-ró ná kuní-de ná tiñu sá'a-ró. ⁴ Nú kuní ññ cháa ja kuichá tu'un-de, naja sá'a sa'í-de tiñu. Te nú tiñu yá'a sá'a-ró, te stá'an ndijin-ro máá-ró núu ñáyivi núsáá, áchí-de jíin-yá. ⁵ Chí ni ñani-ya, tú

kájatú'ún-de-ya. ⁶ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Té chá'an-ga jaá kivi-rí. Ko kivi máá-ró, chí a n̄i chaá. ⁷ Ma kúu koto u'u ñayivi róó, ko jíto u'u-i ruu, chí ká'an-ri tu'un ndaa máá ñayivi ja máni tíñu ñáá kásá'a-i. ⁸ Kaa máá-ró kuángoyo-ró víko-ún. Máá-rí chi ma kí'in-ri viko-ún vina, chí té jaá-ga kivi-rí. Achí-ya. ⁹ Te n̄i ka'an-ya tú'un yá'a jíin-de. Te n̄i kendo-ni-ya ñuu Galilea. ¹⁰ Te n̄i kaa ñani-ya kaja'an. Yúan-na te suni n̄i kaa máá-yá kuá'an-ya víko-ún, ko tú ní stá'an ndijin-ya máá-yá, chí sa'í-ni n̄i ja'an-ya. ¹¹ Te chaá judío, kánandúkú-de-ya víko-ún. Te káka'an-de: Ndénu kándeé chaá-ún, áchí-de. ¹² Te xaan ní kuvaa tu'un-ya núu ñayivi-ún, chí sava-i n̄i kaka'an-i: Chaá va'a kúu-de. Te sava-ga-i n̄i kaka'an-i: Túu, chí xndá'ú-de ñayivi, áchí-i. ¹³ Ko ni ñn-i tú ní káka'an ndijin-i tu'un-ya, chí káyu'ú-i chaá judío. ¹⁴ Te sava viko, n̄i kaa Jesús kua'an-ya vé'e ii, te n̄i stá'an-ya tú'un. ¹⁵ Te n̄i kanaa iní chaá judío kánde'é-de: Ndasá jiní chaá yá'a letra, chí tú ní skuá'a-de, áchí-de. ¹⁶ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Tu'un stá'an-ri nasu máá-rí xín, chí tu'un I'a n̄i tájí rúu vai-ri kúu. ¹⁷ ñn chaá, nú kuní-de sá'a-de tíñu kuní Dios, chaá-ún, juku'un iní-de tu'un stá'an-ri, nú onde nuu Dios vai, xí já ní kiñi'in máá-rí kúu, áchí-ya. ¹⁸ Chaá ká'an tu'un máá-de, ndúkú-de ja ndúñá'nu máá-de. Ko nú ñn chaá ndúkú-de ja ndúñá'nu chaá n̄i tájí-de vai-de, chaá yá'a kúu chaá ndaa, te tú naún tu'un ñáá ío iní-de. ¹⁹ Moisés, n̄i ja'a-de ley nuu-ro jíná'an-ró xí túu. Ko tú ní ñn-ró káskíkuu ley-ún. Naja kákuñ-ro ká'ni-ro rúu. Achí-ya jíin-de. ²⁰ Te n̄i kaka'an ñayivi kuá'a-ún:

Tá'an-ro tachí. Ndéja kuní ka'ni róó. Achí-i. ²¹ Te n̄i ka'an Jesús jíin-i: N̄i sá'a-ri ñin tiñu, te ndivii-ro ní kánaa iní-ro kánde'é-ró. ²² Jandáa, Moisés n̄i ja'a-de ley xit̄i ndúu-ro jíná'an-ró. Ko nasu já ní kuu in̄i Moisés, chí ja ní kuu in̄i nd̄iyi táa-ro kúu. Te kiv̄i ndétatú káxit̄i ndúu-ro. ²³ Te nú káxit̄i ndúu-ro máa kiv̄i ndétatú, náva'a skíkuu ley Moisés, te naja kákit̄i in̄i-ro núu-rí ja ní násáva'a ñi-rí ñin cháa kiv̄i ndétatú núsáa. ²⁴ M̄a kóso nínu-ni tu'un ká'an-ro, chí sua ná nándúkú víi-ro tú'un ndaa. Achí-ya jíin-i. ²⁵ Yúan-na te n̄i kaka'an sava ñáyivi ñúu Jerusalén: Nasu cháa yá'a kúu ja kánandúkú-de ka'ni-dé náún. ²⁶ Te yá'a nde'é-ró ká'an ndijin-de. Te tú naún tu'un kaka'an jíin-de. Sanaa te n̄i kundaa in̄i cháa kakuñá'nu ja cháa yá'a kúu Cristo. ²⁷ Ko cháa yá'a, a kájin̄i-yo-dé, jíin ndé ñuu vai-de: Ko ja cháa Cristo, ni ñin-yó, m̄a kuní-yo ndéchi kíi-ya. Achí-i. ²⁸ Yúan-na te n̄i ka'an jaa Jesús in̄i ve'e ñi, hora stá'an-ya tú'un: A kájin̄i-ro rúu, te kájin̄i-ro ndé ñuu vai-ri. Tú vai-ri ja sikí máa-rí, ko ñin I'a ndaa n̄i tájí rúu vai-ri. Te tú kájin̄i-ro I'a-ún. ²⁹ Ko máa-rí, chí jin̄i-ri-ya, te onde nuu máa-yá vai-ri, chí n̄i tájí-yá ruu vai-ri, achí-ya. ³⁰ Yúan-na te n̄i kándúkú ndéé-de ja kát̄in-de-ya. Ko tú ni ñin-de ní kenda'a-dé-ya, chí té jaa-ga hora-ya. ³¹ Te n̄i kakandíja kua'a ñáyivi tú'un n̄i ka'an-ya. Te n̄i kaka'an-i: Nú ná cháa máa Cristo, te sá'a-ga-ya tuní vásá já sá'a cháa yá'a náún, achí-i. ³² Te cháa fariseo, n̄i kajini so'o-de ja ñáyivi kuá'a-ún súan kaka'an-i tu'un-ya. Te sutu ñá'nu jíin cháa fariseo, n̄i katájí-de policía ja kát̄in-de-ya. ³³ Te n̄i ka'an Jesús: Yaku-na kiv̄i kúnchaa-ri jíin-ró

jíná'an-ró. Te no'on-ri nuu l'a ni tájí rúu vai-ri. ³⁴ Te nandúkú-ró rúu. Te ma nání'in-ro rúu. Te ma kúu jaá koyo-ró núu kúnchaa-ri. Achí-ya. ³⁵ Yúan-na te ni kaka'an chaa judío: Te ndénu kí'in chaa yá'a ja má nání'in-yo-dé. Xí kí'in-de nuu ñáyivi-yo já ní kajicha nuu ini ñuu Grecia, te stá'an-de tu'un nuu ñáyivi ñuu Grecia-ún náún. ³⁶ Naún tu'un kúu ja ní ka'an-de yá'a: Nandúkú-ró rúu, te ma nání'in-ro rúu, te ma kúu jaá koyo-ró núu kúnchaa-ri, áchí. ³⁷ Te kivi jínu viko-ún, ja kúu kivi kúká'nu viko, te ni ndukuiñi Jesús. Te ni ka'an jaa-ya: Nú ndé ñn ñáyivi jichí nducha, te ná kí-i nuu-rí te ko'o-i-cha. ³⁸ Nú ñn ñáyivi kándíja-i ruu, yucha nducha chakú kaka ini-i, nátu'un ká'an tutu ii. Achí-ya. ³⁹ Súan ni ka'an-ya tú'un Espiritu ja ní'in ñáyivi kákandíja-i-ya. Ko té chaa-ga Espiritu Santo. Chi té chá'an-ga nduñá'nu luu Jesús.

Ja ní kusñn-i siki-yá

⁴⁰ Te sava ñáyivi kuá'a-ún, ni kajini so'o-i tu'un yá'a. Te ni kaka'an-i: Jandáa ja máa chaa jáni tu'un Dios kúu chaa yá'a, áchí-i. ⁴¹ Te sava-ga-i ni kaka'an-i: Chaa yá'a kúu Cristo. Ko sava-ga-i ni kaka'an-tu-i: Onde ñuu Galilea kii Cristo náún. ⁴² Á tú ká'an tutu ii, ja kí Cristo onde tata David onde ñuu Belén nuu ní nchaa máa David, áchí-i. ⁴³ Yúan-na te ni kastátá'an ñáyivi já siki-yá. ⁴⁴ Te sava-i, katñn-i-ya kákuni-i. Ko tú ni ñn-i ní kenda'a-í-ya. ⁴⁵ Te policia-ún, káno'on nuu sutú ñá'nu jín núu chaa fariseo. Te máa-ún, ni kaka'an jín policia: Naja tú ní chaa-de jín-ró, áchí. ⁴⁶ Te ni kaka'an policia-ún: Tú kuti ní ñn chaa ká'an nátu'un ká'an chaa yúan, áchí. ⁴⁷ Te ni ka'an chaa

fariseo jíin-de: Te suni n̄i xndá'ú-de róó jíiná'an-ró náún. ⁴⁸ A n̄i kandíja ñin cháa kuñá'nu xí ñin cháa fariseo nuu-dé náún. ⁴⁹ Aa, ñayivi yúkú yá'a ja ná tú kájini kuti-í ley, ná taji-i, áchí. ⁵⁰ Te Nicodemo, cháa n̄i kii nuu-yá akuáa-ún, suni ñin cháa fariseo kúu-de. Te n̄i ka'an-de. ⁵¹ Naún áchí ley. Kuu nakuxndíi-yó siki ñin cháa, te nú tú xna'an-ga kuni so'o-yó tú'un ká'an-de, jíin nú tú ndúkú víi-yo naún tiñu sá'a-de náún. Achí-de. ⁵² Te n̄i kaka'an: Te róó, suni onde ñuu Galilea vai-ró náún. Nandúkú vá'a te kuni-ro já onde ñuu Galilea tú kenda kuti ní ñin cháa jáni tu'un Dios. Achí. ⁵³ Te kuano'on-dé ná ve'e ná ve'e-de.

8

Ña'an ní ísíki ncháa-ña

¹ Te n̄i kee Jesús kua'an-ya yúku Olivos. ² Te ja kuákundijin te n̄i cháa tuku-ya vé'e ij. Te ndivii ñayivi ní chakoyo-i nuu-yá. Te n̄i jungoo-ya, te n̄i stá'an-ya tú'un nuu-í jíiná'an-i. ³ Yúan-na te cháa fariseo jíin cháa káchaa tutu, n̄i kakinchaka-de ñin ña'an ísíki ncháa tá'an. Te n̄i jani-de-ña má'ñú-i. ⁴ Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Maestro, n̄i kani'in-ná ña'an yá'a máá núu tiñu ísíki ncháa-ña. ⁵ Te nuu ley n̄i tá'ú Moisés tiñu nuu-yo já kuá'a-yó yúu xiní ñá'an kásá'a súan. Te máá-ní, ndasa kachi-ní, áchí-de. ⁶ Ko n̄i kaka'an-de tu'un yá'a ja kájito ncháa-de-ya, náva'a kuu kakan-de kuachi siki-yá. Ko Jesús, n̄i jaxin-ya máá-yá. Te n̄i cháa-ya núu ñú'un jíin xiní ndá'a-yá. ⁷ Te kájika tu'un kájika tu'un-de-ya. Te n̄i ndukani-ya máá-yá. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Te nú ndé ñin máá-ró tú ío kuachi, te róó kúu ja

xná'an-ga kua'a yuu xiní-ñá núsáá, áchí-ya. ⁸ Te ñi nakuaxin-ya máá-yá. Te ñi chaa tuku-ya núu ñú'un. ⁹ Te ñi kajini so'o-de ja súan ñi ka'an-ya. Te ñi kanakani u'u ini-de. Te ñin-ni-de ñin-ni-de ñi kenda koyo-de kája'an-de. Ñi kejá'á ondé chaa ñá'nu-ga te onde ñi ndí'i-na. Te ñi kendo máá ñin-na Jesús jíin ñá'an kándij ma'ñú-ún. ¹⁰ Te Jesús, ñi ndukani-ya máá-yá. Te tuká ni ñin-de ní jiní-ya, chí máá-na ñasí'í-ún. Te ñi ka'an-ya jíin-ña: Súchi, ndéchi kája'an chaa kájikan kuachi siki-ro. Tuká ni ñin-de sání'in róó náún. Achí-ya. ¹¹ Te ñi ka'an-ña: Ni ñin-de Táta, áchí-ña. Yúan-na te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Ni ruu, tú sání'in-ri kuachi-ró: Kuá'an, te ma sá'a-ga-ro kuachi, áchí-ya.

Jesús kúu ja stúun ini ñuyívi

¹² Te inga jínu ñi ka'an tuku Jesús jíin ñáyivi: Máá-rí kúu luz ja stúun ini ñuyívi. Ndé ñáyivi kúndikin ruu, te tú kaka-i ñuñáa, chí sua kuñava'a-i luz ja kúchaku-i sá'a. ¹³ Yúan-na te chaa fariseo ñi kaka'an-de jíin-yá. Róó ká'an-ro tú'un máá-ró. Tú ío ndaa tu'un ká'an-ro. Achí-de. ¹⁴ Te ñi ka'an Jesús: Vasa ká'an-ri tu'un máá-rí, ko ío ndaa tu'un ká'an-ri, chí jiní-ri ndénu vái-ri, te ndénu kí'in-ri. Ko róó, ni tú kájiní-ro ndénu vái-ri, ni ndénu kí'in-ri. ¹⁵ Máá-ró, cuenta chaa jito ncha-ro ndasa ío. Ko ruu, tú jito ncha-ri ndasa káa ni ñin ñáyivi. ¹⁶ Te nú ndúkú-rí ndasa káa, te kenda ndaa tu'un sá'a-ri, chí tú sá'a máá ñin-ri, chí onde jíin máá Táa-ri, I'a ñi tájí rúu vai-ri. ¹⁷ Te yóso núu tutú ley máá-ró, ja nú ka'an uu testigo, te ío ndaa tu'un-ún. ¹⁸ Ruu, ká'an ndaa-ri tu'un-ri. Te suní máá Táa-ri, I'a ñi tájí rúu vai-ri, kúu inga

testigo-ri. Achí-ya. ¹⁹ Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Ndénu kánchaa Táa-ro, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús: Tú kájin̄i-ro rúu n̄i Táa-ri. Te nú ní kájin̄i-ro rúu, suni kun̄i-ro Táa-ri núú, áchí-ya. ²⁰ Tu'un yá'a n̄i ka'an Jesús nuu kások̄o-í xu'un nini sta'an-ya iní ve'e īi. Te tú ni ñ̄n-i ní t̄in-i-ya, ch̄i té cha'an-ga jāa hora-ya. ²¹ Te n̄i ka'an tuku Jesús jíin-de: Ruu, ch̄i kí'in-ri. Te nandúkú-ró rúu ko ndíso-ró kuáchi-ró kúu-ro, te mā kúu jāa koyo-ró núu kí'in-ri, áchí-ya. ²² Yúan-na te n̄i kaka'an cháa judío: Naja ká'an-de: Mā kúu jāa koyo-ró núu kí'in-ri. Á ka'ni-dé máá-de jāa súan. Achí-de. ²³ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Máá-ró íchi véé vái koyo-ró, te ruu ch̄i onde nuu súkún vái-ri. Máá-ró kákuu cháa ñ̄uyívi yá'a, ko ruu nasu cháa ñ̄uyívi yá'a kúu-ri. ²⁴ Ja yúan ní ka'an-ri jíin-ró, jā ndíso-ró kuáchi-ró kúu-ro. Ch̄i nú tú kákandíja-ró ja máá-rí kúu I'a, te kundiso ná'in-ró kuáchi-ró kúu-ro. Achí-ya. ²⁵ Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Te róó, ndé cháa kúu-ró, áchí-de. Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Máá-rí kúu ja ní ka'an-ri jíin-ró onde xnánuú. ²⁶ Te sik̄i máá-ró ío kua'a-gá tu'un ka'an-ri, jíin ja kána jíin-rí nuu-ro. Ko I'a n̄i tájí rúu vai-ri kúu I'a ndaa. Te tu'un ká'an-ri nuu ñ̄uyívi yá'a kúu tu'un n̄i jini so'o-ri n̄i ka'an máá-yá. Achí-ya. ²⁷ Ko tú ní kájuku'un in̄i-de ja ká'an-ya tú'un máá Táa-yo jíin-de. ²⁸ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Onde nú n̄i kajata kaa-ró máá Sé'e cháa, yúan-na te kun̄i-ro ja máá-rí kúu, te tú naún sá'a-ri ja máá-rí, ch̄i ká'an-ri tu'un n̄i stá'an máá Táa-ri nuu-rí. ²⁹ Ch̄i I'a n̄i tájí rúu vai-ri kánchaa-ya jíin-rí. Tú xndóo-ya rúu, ch̄i sá'a ná'in-rí tiñu jata'an in̄i máá-yá. Achí-ya. ³⁰ Te ja ní ka'an-ya tú'un yá'a, te

kua'a xáan-dé n̄i kākandija-de-ya.

Se'e Dios jín sé'e kui'ng

³¹ Te n̄i ka'an Jesús jín cháa judío ja kākandija-ún: Te nú kendo n̄i'in-ró jín tú'un-r̄i, te kuu-ró cháa skuá'a ndija jín-r̄i. ³² Te juku'un in̄i-ro jín tú'un ndaa, te koo libre-ro sá'a tu'un ndaa-ún. Achí-ya. ³³ Te n̄i kaka'an-de jín-yá: Tata Abraham kákuu-r̄i, te tú kájatíñu kuti-r̄i nuu ní ñ ñayivi. Naja ká'an-ro: Koo libre-ro, áchí-de. ³⁴ Te n̄i ka'an Jesús jín-de: Jandáa ká'an-r̄i jín-ró, ja táka cháa sá'a kuachi, máni mozo kuachi kúu-de. ³⁵ Te ñ mozo, tú kendo-de in̄i ve'e ní káni, ko se'e, chí kendo-i in̄i ve'e ní káni. ³⁶ Núsáa te nú koo libre-ro sá'a máa Sé'e, te a n̄i kakuu libre ndija-ró. ³⁷ A jini-r̄i ja ñ tata Abraham kákuu-ró, ko ka'ni-ro rúu kákuu-r̄i, chí tú kachu'un in̄i-ro tú'un ká'an-r̄i. ³⁸ Ruu ká'an-r̄i tu'un n̄i jini-r̄i nuu Táa-r̄i. Te suni máa-ró kásá'a-ró tíñu n̄i kajini so'o-ró núu táa máa-ró. Achí-ya. ³⁹ Te n̄i kaka'an-de: Táa-r̄i kúu Abraham, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús: Te nú se'e Abraham kákuu-ró núu, te tíñu n̄i sá'a Abraham suni sá'a máa-ró núu. ⁴⁰ N̄i jini so'o-r̄i tu'un ndaa nuu Dios, te n̄i ka'an-r̄i tu'un-ún jín-ró. Ko máa-ró, kákuu-r̄i ká'ni-ro rúu. Ko nasu tíñu súan ní sá'a Abraham. ⁴¹ Máa-ró kásá'a-ró tíñu máa táa-ro, áchí-ya jín-de. Yúan-na te n̄i kaka'an-de: Máa-r̄i, tú ní kákaku téné-r̄i. Ió ñ-n̄i táa-r̄i. Dios kúu-ya. Achí-de. ⁴² Te n̄i ka'an Jesús: Te nú táa-ro kúu Dios, te kuman̄i ndija-ró jín-r̄i núu. Chí onde nuu Dios n̄i kenda-r̄i. Na tú vai-r̄i ja máa-r̄i, chí máa-yá n̄i táji-yá ruu vai-r̄i. ⁴³ Naja tú kájuu'un in̄i-ro tú'un ká'an-r̄i núsáa. Kuachi ja tú kákanda-ró kúni

so'o-ró tú'un-ri. ⁴⁴ Máá-ró kákuu se'e táa-ro kuí'na. Te skíkuu-ró tíñu kuní táa-ro kákuni-ro. Máá-de, nì ja'ni-dé ndiyi onde xnáñúú. Te tú ní kándij nì'in-de jíin tú'un ndaa, chí tú kuti ní ìin tu'un ndaa ñú'un ini-de. Te nú ká'an-de tu'un xndá'ú, tu'un máá-de ká'an-de, chí ja xndá'ú ñáá kúu-de. Te onde chí máá-de káku taká tu'un tú'ún. ⁴⁵ Ko ruu, ká'an-ri tu'un ndaa. Te ja yúan tú kákandíja-ró rúu. ⁴⁶ Ndé ìin róo ndini'in kuachi sikí-ri núsáá. Te nú ká'an ndaa-ri, naja tú kákandíja-ró rúu. ⁴⁷ Ñayivi kákuu se'e Dios, káchu'un ini-i tu'un Dios. Ja yúan tú káchu'un ini máá-ró, chí nasu sé'e Dios kákuu-ró, áchí-ya jíin-de. ⁴⁸ Yúan-na te nì kaka'an chaa judío: Ndaa káka'an-ri ja cháa ñuu Samaria kúu-ró, te tá'an-ro tachí, áchí-de jíin-yá. ⁴⁹ Te nì ka'an Jesús: Tú tá'an-ri tachí, chí sua jándatu-ri nuu Táa-ri. Te máá-ró tú káka'an jíñú'ún-ró jíin-ri. ⁵⁰ Te tú ndúkú-ri ja ndúñá'nu-ri. Dios kúu I'a sá'a, te ndé'é-yá ndasa káa. ⁵¹ Jándaá ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé ñayivi skíkuu tu'un ká'an-ri, ma kúu kuti-í. Achí-ya. ⁵² Te chaa judío, nì kaka'an-de: Vina te nì kajini-ri ja tá'an-ro tachí. Abraham jíin cháa kájani tu'un Dios, nì kaji'i-de. Te róo áchí-ro: Ja skíkuu tu'un ká'an-ri, ma kúu kuti. ⁵³ Nì jìi táa-yo Abraham. Te ñá'nu-ga kúu-ró vásá máá-de náún. Te suni nì kaji'i chaa nì jani tu'un onde sáá, te ndé chaa sá'a-ró máá-ró núsáá. Achí-de jíin-yá. ⁵⁴ Te nì ka'an Jesús: Te nú ruu sáñá'nu-ri máá-ri, te nduñá'nu sáni-ri núú. Máá Táa-ri kúu I'a sáñá'nu ruu. Te máá-ró káka'an-ro ja I'a-ún kúu Dios máá-ró. ⁵⁵ Te tú kájini kuti-ro núu-yá. Ko ruu, chí jiní-ri nuu-yá. Nú ká'an-ri jíin-ró já tú jiní-ri-ya, te kuu-ri chaa xndá'ú ñáá nátu'un

máá-ró jíná'an-ró núú. Ko jíní ndija-ri-ya. Te skíkúu-ri tu'un ká'an-ya. ⁵⁶ Táa-ro Abraham, ni kusii iní-de kuni-de kivi cháa-ri. Te a ni jini-de. Te a ni kusii iní-de. Achí-ya. ⁵⁷ Yúan-na te ni kaka'an cháa judío jín-yá: Aa, ni té koo-ga-ro uu xiko uxi kuia, te a ni jini-ro núú Abraham náún, áchí-de. ⁵⁸ Te ni ka'an Jesús jín-de: Jandáa ká'an-ri jín-ró: A ío-ri onde ná té kaku-ga Abraham, áchí-ya. ⁵⁹ Yúan-na te ni kaki'in-de yuu já kuá'a-de-ya. Ko máá Jesús ni sa'i-ni-ya. Te ni kenda-ya iní ve'e ii. Te ni ja'a-ya sáva ma'ñú-de, te kua'an-ni-ya.

9

Chaa ni kaku kuáá

¹ Te nini kua'an-ya, te ni jini-ya núú ñn cháa kuáá ondé kivi ní kaku-de. ² Te cháa káskuá'a jín-yá, ni kajika tu'un-de-ya: Maestro, naja ní kaku kuáá cháa yá'a. Kuachi máa-de xí kuáchi táa-de kúu náún, áchí-de. ³ Te ni ka'an Jesús: Nasu kuáchi máa-de, ni nasu kuáchi táa-de kúu. Chi sua ja ná sátiñu ndijin Dios jín-de. ⁴ Kánúú sá'a-ri tiñu I'a ni táji rúu vai-ri, nini ío ndúú. Chi nú ná kuáa, te ma kúu sátiñu-yó. ⁵ Nini kánde-ri iní ñuyívi, te luz ñuyívi kúu-ri. Achí-ya. ⁶ Súan ni ka'an-ya. Te ni tiví s'i'ví-yá nuu ñú'un. Te ni sá'a-ya ndé'yu jín tísi'ví-yá-ún. Te ni ji'i-yá nde'yu-ún sikí ndúchi cháa kuáá-ún. ⁷ Te ni ka'an-ya jín-de: Kuá'an, te nakiti nuu-ro iní pila Siloé (ja kuní ka'an, ndajá'a). Te ni kee-de kua'an-de. Te ni nakiti nuu-dé, te ni ndundijin-ni nuu-dé vai ndii-de. ⁸ Yúan-na te taká tá'an-de, jín taká ja á ni kajini ja cháa kuáá kúu-de núú, ni kajika tu'un tá'an: Á nasu cháa yá'a kúu ja

ncháá-ni te jikán caridad núú, áchí. ⁹ Te sava n̄i kaka'an: Suu-de kúu, áchí. Te sava tuku n̄i kaka'an: Súan jíto-de nátu'un cháa-ún, áchí. Ko máá-de n̄i ka'an-de: Máá-rí kúu, áchí-de. ¹⁰ Yúan-na te n̄i kajiká tu'ún-ún-de: Ndasá n̄i nanuña nduchi-ro núsáá, áchí. ¹¹ Te n̄i ka'an-de: Ìn cháa nání Jesús, n̄i sá'a-de nde'yu. Te n̄i ji'i-dé nduchi-rí. Te n̄i ka'an-de jíín-rí: Kuá'án nuu pila Siloé, te nakiti nuu-ro, áchí-de. Te n̄i ja'an-rí, te n̄i nakiti nuu-rí, te n̄i ndundijin-ni nuu-rí, áchí-de. ¹² Yúan-na te n̄i kaka'an jíín-de: Ndénu kándeé cháa-ún, áchí. Te n̄i ka'an-de: Nā kútuní, áchí-de. ¹³ Yúan-na te n̄i kajanchaka cháa n̄i kakuáá-ún nuu fariseo. ¹⁴ Te kivi ndétatú kúu kivi ní sá'a Jesús nde'yu-ún ja ní nakuña-ya ndúchi-dé. ¹⁵ Te fariseo, suni n̄i kajiká tu'ún ndasá n̄i ndundijin nuu-dé. Te n̄i ka'an-de jíín: N̄i ji'i-dé nde'yu sikí ndúchi-rí, te ní nakiti nuu-rí, te n̄i ndundijin-ni nuu-rí, áchí-de. ¹⁶ Yúan-na te sava fariseo n̄i kaka'an: Cháa-ún, nasu ondé nuu Dios vai-de, chí tú chíñú'ún-de kivi ndétatú, áchí. Ko n̄i kaka'an sava-ga: Nú ìn cháa ío kuachi kúu-de, te ndasá kuu sá'a-de taká tuni yá'a, áchí. Te n̄i kastátá'an máá jíín'an. ¹⁷ Te n̄i kaka'an tuku jíín cháa kuáá-ún: Róó, n̄aún kachí-ro sikí cháa n̄i nakuña nduchi-ro núsáá, áchí. Te máá-de n̄i ka'an-de: Ìn cháa jáni tu'un Dios kúu-de, áchí-de. ¹⁸ Ko tú ní kákandíja judío ja á n̄i ndundijin nuu-dé ni ja ní kuu-de cháa kuáá núú. Te n̄i kakana xiní táa náa cháa ja ní ndundijin nuu. ¹⁹ Te n̄i kajiká tu'ún-ún-de: Ya'á kúu se'e-ró, ja ní kaku kuáá kaka'an-ro náún. Núsáá te ndasá n̄i ndundijin nduchi-dé vina, áchí. ²⁰ Te n̄i kaka'an táa-de: Kájini-rí ja cháa yá'a kúu

se'e-ri, ja ní kaku kuáá núú. ²¹ Ko tú kajini-ri ndasa ni ndundijin nuu-dé vina. Ni tú kájiní-ri ndé cháa ni nakuña nduchi-dé. Kaka tu'ún máá-ró-de, chí cháa ñá'nu kúu-de, te ná kástu'ún máá-de ja máá-de. Achí-de. ²² Súan ni kaka'an táa-de, chí káyu'ú-de kájito-de judío. Chí judío, a ni kasánda ja nú ndé ñayivi ká'an ndaa ja máá-yá kúu Cristo, te kiñi'in-i ki'in-i yata vé'e sinagoga. ²³ Ja yúan ní kaka'an táa-de: A ñá'nu-de, kaka tu'ún máá-ró-de, áchí-de. ²⁴ Yúan-na te inga jínu ni kakana xiní cháa ni kakuáá-ún. Te ni kaka'an jíin-de: Ná nákana jaa-ró Dios, chí cháa yúan a kájiní-yo já cháa ío kuachi kúu-de, áchí. ²⁵ Yúan-na te máá-de ni ka'an-de: Nú ío kuachi-de xí naún, tú jiní-ri. Ko ío ñin ja jiní-ri. Chí cháa kuáá ní kuu-ri núú, te vina ni ndundijin nuu-ri. Achí-de. ²⁶ Te ni kajika tu'ún tuku-de: Ndasá ni sá'a-de jíin-ró. Ndasá ni nakuña-de nduchi-ro núsáá vii. Achí. ²⁷ Te ni ka'an-de jíin: A ni kuu ni kastu'ún-ri nuu-ro te tú káchu'un iní-ro. Naja kákuni-ro kúni so'o-ró ingá jínu. Suni skuá'a-ró jíin-de kákuni-ro náún. Achí-de. ²⁸ Te ni kakiti iní nuu-dé. Te ni kaka'an jíin-de: Máá-ró skuá'a-ró jíin-de. Ko ruu, chí káskuá'a-rí tu'un Moisés. ²⁹ Kájiní-ri ja ní ka'an Dios jíin Moisés. Ko cháa jian, tú kájiní-ri ndénu vái-de, áchí. ³⁰ Te ni ka'an máá cháa-un: Náa iní-ri ja súan káka'an-ro, chí vasa ni nakuña-de nduchi-ri te tú kájiní-ro ndénu vái-de. ³¹ Te a kájiní-ro já Dios tú jini so'o-ya ká'an ñayivi ío kuachi. Ko nú ndé ñin ñayivi chíñú'ún-i Dios te sá'a-i ja kuní-ya, nuu ñayivi-ún jini so'o-ya. ³² Onde níí vái-yó na tú ní kájiní so'o kuti-yo já ñin cháa nakuña-de nduchi ingá cháa ni

kaku kuáá. ³³ Te cháa yúan, nú tú vai-de onde nuu Dios, te ma kúu kuti sá'a-de núú. Achí-de. ³⁴ Te ni kaka'an judío: Róó, chí ío kuachi-ró ondé kivi ní kaku-ró, te stá'an-ro tú'un nuu máá-rí náún, áhí jín-de. Te ni kakeñi'in-de kua'an-de. ³⁵ Te ni jini tu'un Jesús ja ní kakeñi'in-de kua'an-de, te ni nani'in-yá-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Á kándija-ró Sé'e Dios, áhí-ya. ³⁶ Te ni ka'an-de: Ndé cháa kúu-de náva'a kandija-ná-de vii, táta, áhí-de. ³⁷ Te ni ka'an Jesús jín-de: A ni jini-ro núu-yá. Te cháa ká'an jín-ró, máá-yá kúu, áhí-ya. ³⁸ Te ni ka'an-de: Kándija-ná Táta, áhí-de, te ni chiñú'un-de-ya. ³⁹ Te ni ka'an Jesús: Vai-ri ini ñuyivi yá'a ja náku-xndi-ri siki ñáyivi. Náva'a taká ja kakuáá, te ndundijin nuu, te taká ja ndijin nuu, te kukuáá. Achí-ya. ⁴⁰ Te ká'in sava fariseo jín-yá. Te ni kajini so'o tu'un yá'a. Te ni kaka'an jín-yá: Suni cháa kuáá kakuu-ri náún, áhí. ⁴¹ Te ni ka'an Jesús jín: Nú cháa kuáá kakuu-ró, te ma kóo kuachi-ró núú. Ko vina chi ni kaka'an-ro, kajini-ri, áhí-ro, te ja yúan kendo kuachi-ró jín-ró.

10

Tu'un máá-yá jín rii

¹ Jandáa ká'an-ri jín-ró: Nú ndé cháa tú kivi-de ichi yújakú rii, chí sasua káa-de kivi-de inga lado, cháa-ún kúu natoó jín ñakui'ná. ² Ko cháa kivi ichi yuxé'é, cháa-ún kúu cháa ndíto rii. ³ Te cháa ndíto yuxé'é, júña-de yuxé'é já kivi cháa-ún. Te rii-ún, kajini so'o-ti já ká'an-de. Te kána-de xini rii máá-de jín sí'ví-tí, te kiñi'in-de-ti. ⁴ Te nú ni kiñi'in-de

taká rii máá-de, te yóxnúú-de nuu-tí. Te máá rii-ún káindikín-ti-dé, chí kánakuni-ti ká'an-de. ⁵ Ko mā kúndikín-ti yatá ñn cháa jíká, chí sua kunu-ti kóto-ti-dé, chí tú kájini-ti modo ká'an cháa jíká-ún, áchí-ya. ⁶ Ní ka'an Jesús tu'un yatá yá'a jíin-de. Ko tú ní kájuku'un iní-de jíin tú'un ní ka'an-ya jíin-de. ⁷ Te ní ka'an tuku Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró jíná'an-ró: Máá-rí kúu nátu'un yujákú rii. ⁸ Taká cháa ní kikoyo xna'an-ga vásá ní cháa-ri, ñatóó jíin ñákui'ná kákuu-de, ko tú ní kájandatú rii-ún modo ní kaka'an-de. ⁹ Máá-rí kúu nátu'un máá yúxé'é. Nú ndé ñayivi kivi ichi-rí, kaku-i. Te kivi-i te ndenda-i, te ni'in-í icha kee-í. ¹⁰ ñn ñákui'ná, máni ja sákuí'ná-de, te ka'ni-dé, te xnáa-dé vai-de. Ko ruu, chí vai-ri ja ná kúchaku-i, te suni kuchaku jíin'ún-i. ¹¹ Máá-rí kúu I'a ndíto va'a rii. Nú ndé cháa ndíto va'a-de rii, cháa-ún koto-de-ti vasa kuu-de jíin-tí. ¹² Ko ñn cháa kí'in ya'u, tú ndíto va'a-de rii, chí nasu rii máá-de kákuu-ti. Te nú ní jini-de ja vái yi'i, te xndóo-de rii katíin-ún-tí, te skuní jo rii. ¹³ Te cháa kí'in ya'u-ún, jínu-de, chí máni cháa kí'in ya'u kúu-de, te tú kúndá'ú iní-de rii. ¹⁴ Máá-rí kúu I'a ndíto va'a rii. Te jini-ri nuu taká rii-ri. Te máá-tí, kájini-ti rúu. ¹⁵ Nátu'un máá Táa-ri jini-ya rúu, te máá-rí jini-ri nuu Táa-ri. Te cháa iní-ri kuu-ri ja rii-ri. ¹⁶ Suni ñáva'a-ri yaku-ga rii. Ko ñn ñn jakú ká'in-ti. Te jínu ñú'ún já kiki'in-ri kiti-ún, te kuni so'o-ti tú'un ká'an-ri. Te koo ñn-ni tikuni-ti. Te ñn-ni ja kóto-ti. ¹⁷ Kúndá'ú iní Táa-ri ruu, chí cháa iní-ri kuu-ri náva'a naschakú-ri máá-rí. ¹⁸ Ní ñn mā kúu ka'ni

rúu, ch̄i máá-rí kúu ja já'a tu'un kuu-ri. Nú kuní-ri, te kuu kuu-ri, te nú kuní-ri, te kuu nachaku-ri, ch̄i súan ío fuerza-ri. Tiñu yá'a n̄i tá'ú máá Táa-ri nuu-rí. Achí-ya. ¹⁹ Te judío n̄i kastátá'an tuku sik̄i tú'un yá'a. ²⁰ Te kua'a, ní kaka'an: Tá'an-de tach̄i k̄ini, te kátach̄i-dé. Naja kájini so'o-ró tú'un ká'an-de, áchí. ²¹ Te sava-ga n̄i kaka'an: Nasu tú'un cháa kátach̄i ká'an-de. Kuu nakuña ñn tach̄i k̄ini nduchi cháa kuáa náún. Achí.

Sik̄i já kití in̄i judío nuu Jesús

²² Te n̄i kuu kiv̄i víko já ndúndoo ndatiñu in̄i ñuu Jerusalén. Te tiempo viko víjin kúu. ²³ Te Jesús, kua'an-ya, vai-ya iní ve'e ij, in̄i portal Salomón. ²⁴ Te cháa judío, n̄i kandutíyúu-de nuu-yá. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Nasaa kiv̄i sténdatu-ró iní-ri. Te nú máá-ró kúu Cristo, kach̄i kájí núu-rí jíná'an-ri, áchí-de. ²⁵ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: A n̄i kastu'ún-rí nuu-ro te tú kákandija-ró. Taká tiñu ja sá'a-ri jíin sí'ví Táa-ri, yuán kúu ja káka'an ndaa tu'un-ri. ²⁶ Tú kákandija-ró, ch̄i nasu r̄i máá-rí kákuu-ró, nátu'un n̄i ka'an-ri jíin-ró. ²⁷ R̄i-ri, ch̄i kájandatu-t̄i tú'un ká'an-ri. Te máá-rí jiní-ri-t̄i jíná'an-t̄i, te káindik̄in-t̄i rúu. ²⁸ Te kuchaku-t̄i n̄i káni sá'a-ri. Te ma náa kúti-t̄i. Te ni ñn ñayivi ma kúu kuan-chaa-i-t̄i ndá'a-rí. ²⁹ Máá Táa-ri n̄i ja'a-ya-t̄i nuu-rí. Te ñá'nu-ga kúu-ya vásá taká ñayivi. Te tú ni ñn ñayivi kúu kuan-chaa-i-t̄i ndá'a Táa-ri. ³⁰ Máá-rí jíin Táa-ri, ñn-ni kákuu-ri, áchí-ya. ³¹ Yúan-na te cháa judío, n̄i kaki'in tuku-de yuu já kuá'a-de-ya. ³² Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: N̄i stá'an-ri kua'a tíñu va'a nuu-ro cuenta Táa-ri. Kuachi ndé ñn tiñu-ún kúu ja

kuá'a-ró yúu rúu núsáá. Achí-ya. ³³ Te nì kaka'an chaa judío: Nasu siki tíñu va'a kúu ja kuá'a-yó yúu róó, chi kuachi ja ká'an ndiva'a-ró. Chì róó, chaa kúu-ró. Te sá'a-ró já Dios kúu-ró. Achí-de jíin-yá. ³⁴ Te nì ka'an Jesús: Á nasu yóso tú'un núu ley máá-ró: Nì ka'an-ri ja súni Dios kákuu-ró, áchí. ³⁵ Chi nì tájí Dios tu'un-ya kuá'an nuu sáva chaa. Te nì skúnání-yá-de Dios. Te ma kúu ské'ichi-yo tutú ii. ³⁶ Núsáá te naja káka'an máá-ró já tú'un ndiva'a kúu ja ní ka'an-ri ja Sé'e Dios kúu-ri. Chì máá Táa-ri nì teta'an ndoo-ya rúu, te nì tájí-yá ruu vai-ri. ³⁷ Te nú tú sá'a-ri tíñu Táa-ri, ma kándíja-ró rúu. ³⁸ Ko nú sá'a-ri, vasa tú kándíja-ró rúu, ko ná kándíja-ró tíñu-ún nává'a kuni-ro te kándíja-ró já máá Táa-ri kánchaa-ya jíin-rí, te máá-rí jíin máá Táa-ri, áchí-ya jíin-de. ³⁹ Yúan-na te inga jínu kándúkú ndéé-de katiin-de-ya. Ko nì kuxio-ya núu-dé kua'an-ya. ⁴⁰ Te nì naxió káva Jesús kua'an-ya ingá lado yucha Jordán, nuu ní skuánducha núú Juan. Te nì kan- chaa-ya yúan. ⁴¹ Te nì kikoyo kua'a xáan ñáyivi núu-yá. Te nì kaka'an-i: Juan, jandáa tú ní sá'a-de ni ñn tuni. Ko ío ndaa taká tu'un nì ka'an-de cuenta chaa yá'a. Achí-i. ⁴² Te kua'a xáan-í nì kakándíja-i-ya yúan.

11

Ja ní nachaku Lázaro

¹ Te kú'u ñn chaa nání Lázaro ñuu Betania, nuu kúu ñuu María jíin kú'u-ña Marta. ² Te María-ún kúu ja ní chí'i aceite máá Jító'o-yo, te nì nasi'ichí-ña já'a-yá jíin íxi xiní-ña. Te chaa kú'u-ún kúu kuá'a-ña Lázaro. ³ Te kuá'a-de-ún, nì katájí-ña tú'un kua'an

nuu-yá: Táta, kuni so'o-ní, cháa ja maní-ní jín, kú'u-de, áchí-ña. ⁴ Te ni jini so'o Jesús. Te ni ka'an-ya: Kue'e yá'a, nasu kué'e kuu-de kúu. Chi sua sá'a ja ná nákana jaa-i Dios, náva'a nduñá'nu Se'e Dios sá'a máa kué'e-ún. Achí-ya. ⁵ Te kúmani Jesús jín Marta jín kú'u-ña jín Lázaro. ⁶ Te nuu ní jini tu'un-ya já kú'u-de, te ni kendo-ya yúan uu kiví núu kánchaa-ya-un. ⁷ Yuán-na, te ni ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-yá: Ná kí'on ñuu Judea inga jínu, áchí-ya. ⁸ Te cháa káskuá'a-ún ni kaka'an-de jín-yá: Maestro, vina a kándúkú ndéé cháa judío kua'a-de yuu ní. Te inga jínu ki'in-ní yúan náún. Achí-de. ⁹ Te ni ka'an Jesús: Á tú ío uxí uu hora ñ ncháka. Cháa ja jáka ndúú, tú skáchi'i-de ja'a-dé, chi kúndijin nuu-dé ñuyívi yá'a. ¹⁰ Ko cháa jáka akuáa, skáchi'i-de ja'a-dé, chi tú kúndijin nuu-dé, áchí-ya. ¹¹ Súan ni ka'an-ya. Te vásá ní ka'an tuku-ya jín-de: Amigo-yo Lázaro kixí-de. Ki'in-ri ja xndúkoo-ri-de nuu kixí-de. Achí-ya. ¹² Yúan-na te ni kaka'an cháa káskuá'a jín-yá: Táta, nú kixí-de te nduva'a-de, áchí-de. ¹³ Ko súan ni ka'an Jesús ja á ni ji'i-de. Te máa-de ni kajani ini-de ja kixí ndija-de. ¹⁴ Yúan-na te ni ka'an kájí Jesús jín-de: A ni ji'i Lázaro, áchí-ya. ¹⁵ Te kúsi iní-ri ja róo jíná'an-ró, ja tú ní kánchaa-ri yúan, náva'a kandija-ró. Ko vina ná kí'on núu-dé. Achí-ya. ¹⁶ Yúan-na te Tomás, cháa nání Dídimó, ni ka'an-de jín tá'an-de, cháa káskuá'a: Suni ná kí'in-yo náva'a ná kúu ta'an-yo jín-de, áchí-de. ¹⁷ Te ni cháa Jesús, te ni jini-ya já ní kuu kuun kiví já á ni yuji Lázaro. ¹⁸ Te ñuu Betania kánchaa yani jín ñuu Jerusalén, nátu'un uní kilómetro suu súan-ni kúu.

19 Te kua'a ñáyivi judío, n̄i kikoyo-i nuu Marta jíin núu María, ja káka'an-i tu'un ndéé iní jíin-ña ja kuá'a-ña. 20 Yúan-na te n̄i jini tu'un Marta ja vái Jesús. Te n̄i kenda-ña kuáta'an-ña-yá. Ko María, n̄i kendoo-ña iní ve'e. 21 Te n̄i ka'an Marta jíin Jesús: Táta, nú ní kánchaa-ní yá'a te ma kúu kuá'a-ná núú. 22 Te suni vina jiní-ná ja taká ja jikán-ní nuu Dios, te kuá'a-ya núu-ní, áchí-ña. 23 Te n̄i ka'an Jesús jíin-ña: Nachaku kuá'a-ró, áchí-ya. 24 Te n̄i ka'an Marta jíin-yá: A jiní-ná ja náchaku-de kivi náchaku taká ndiyi onde ná jínu ñuyivi, áchí-ña. 25 Te n̄i ka'an Jesús: Máá-ri kúu l'a sá'a ja náchaku jíin ja kúchaku ní káni. Ja kándija ruu, vasa a n̄i jii, ko nachaku. 26 Te nú ndé ñáyivi chakú-i te kándija-i ruu, ma kúu kuti-í. Á kándija-ró tú'un yá'a xí túu. Achí-ya jíin-ña. 27 Te n̄i ka'an-ña jíin-yá: Jaan Táta. A n̄i kandija-ná ja máá-ní kúu Cristo, Se'e Dios, ja kii iní ñuyivi, áchí-ña. 28 Te súan n̄i ka'an-ña. Te n̄i kee-ña kuá'an-ña. Te n̄i kana sa'í-ña xiní kú'u-ña María: Máá Maestro, a n̄i chaa-ya, te kána-ya xiní-ro, áchí-ña. 29 Te María, ja ní jini so'o-ña, n̄i ndukuiñi yachi-ña, te kua'an-ña núu-yá. 30 Ko Jesús, té ja-ga-ya onde ñuu, chi n̄i ndoo-ni-ya kánchaa-ya núu ní jata'an Marta-ún-ya. 31 Te káxiukú ñáyivi judío iní ve'e jíin María, káka'an-i tu'un ndéé iní jíin-ña. Te n̄i kajini-i ja ní ndukuiñi yachi-ña kuá'an-ña. Te n̄i káindikin-i-ña, chi n̄i kaka'an-i: Onde yuvé'e ańú kuánde'e-ña yúan. 32 Ko n̄i ja María nuu kánchaa Jesús. Te n̄i jini-ña núu-yá. Te n̄i jukuiñi jítí-ña núu já'a-yá. Te n̄i ka'an-ña jíin-yá: Táta, nú ní kánchaa-ní yá'a, te ma kúu kuá'a-ná núú, áchí-ña.

³³ Yúan-na te nì jini Jesús ja ndé'e-ña jín já kánde'e ñayivi judío vai koyo jín-ña. Te nì jaka nuu ini-ya. Te nì ndukuí'a ini-ya. ³⁴ Te nì ka'an-ya: Ndenu ní chindee-ró-de, áchí-ya. Te nì kaka'an-ña jín-yá: Ña'an-ní te kuni-ní, áchí-ña. ³⁵ Te nì nde'e Jesús. ³⁶ Yúan-na te nì kaka'an ñayivi judío: Nde'é ná xaan ní kundá'ú ini-de chaa-ún, áchí-i. ³⁷ Ko nì kaka'an sava-i: Bueno nì nakuña chaa yá'a nduchi chaa kuáa. Á tú ní kuu sá'a-de ja má kuu Lázaro núú, áchí-i. ³⁸ Te nì ndukuí'a tuku ini Jesús. Te nì chaa-ya yuvé'e añú-ún. Te ñn yau kava kuu. Te jiká yú'u yaú-ún ndasú ñn yuu. ³⁹ Te nì ka'an Jesús: Chaxio yuu jían jíná'an-ró, áchí-ya. Te Marta, kua'a chaa nì jì'i-ún, nì ka'an-ña jín-yá: Táta, a já'an xiko-de, chí a nì kuu kuun kivi yinduji-de, áchí-ña. ⁴⁰ Te nì ka'an Jesús jín-ña: Nasu ní ka'an-ri jín-ró ja nú kándija-ró te kuni-ro já ndúñá'nu Dios náún, áchí-ya. ⁴¹ Yúan-na te nì kachaxio-i yuu núú kánde ndiyi-ún. Te Jesús, nì ndakoto-ni-ya íchi ándíví. Te nì ka'an-ya: Táta, ná kúta'u-ná nuu-ní ja jini so'o-ní tu'un ká'an-ná. ⁴² Te jini-ná ja jini so'o ná'in-ní tu'un ká'an-ná, ko ká'in kua'a ñayivi yá'a. Ja yúan súan nì ka'an-ná náva'a ná kándija-i ja máa-ní nì táji-ní náá vai-ná, Achí-ya. ⁴³ Te súan nì ka'an-ya. Te nì ka'an jaa-ya: Lázaro, ña'an tíkenda, áchí-ya. ⁴⁴ Te chaa ja á nì jì'i, nì kenda-de, te yisúkun ndá'a-dé si'in-de jín sá'ma cinta. Te nuu-dé yisúkun ñn sa'ma. Te nì ka'an Jesús jín-i: Ndájí-de, te sía-ro-dé ná kí'in-de, áchí-ya. ⁴⁵ Yúan-na te kua'a ñayivi judío ja ní kikoyo nuu María-ún, nì kakándija-i-ya. Chi nì kajini-i tiñu nì sá'a Jesús. ⁴⁶ Ko sava-i nì kaja'an-i nuu cháa fariseo. Te nì

kakastu'ún-i ndasa ni sá'a Jesús.

Ja ní kqanat#n tu'un tá'an sikí Jesús

⁴⁷ Yúan-na te sutu ñá'nu jíin cháa fariseo, ni kakutútú-de. Te ni kandatú'ún-de: Ndasá sá'a-yó, chí cháa yá'a xaan sá'a-de tuni. ⁴⁸ Chí nú sía-yo-dé, te ndivii ñáyivi kándija-i. Te chakoyo cháa ñuu Roma, te xnáa-dé ñuu-yo ondé jíin ñáyivi-yo, áchí-de. ⁴⁹ Te #n tá'an-de nání-de Caifás, cháa-ún kúu-de máá sutú ñá'nu-ga kua-ún, ni ka'an-de jíin: Róo tú kájini kuti-ro. ⁵⁰ Ni tú kájuku'un ini-ro já kánúú kúu #n cháa ja sikí ñáyivi, nasu já náa ndivii ñáyivi jíná'an-i, áchí-de. ⁵¹ Ko tu'un yá'a, na tú ní ka'an-de ja máá-de. Chí ja kúu-de máá sutú ñá'nu-ga kua-ún, te ni jani-de tu'un ja kúu Jesús ja sikí ñáyivi. ⁵² Te nasu máá #n ja ñáyivi yúan, chí suni ja nástútú-yá se'e Dios ja ní ka-jicha nu-i jíná'an-i. ⁵³ Yúan-na te onde kivi-ún ni kandatú'ún-de ja ká'ni-dé-ya. ⁵⁴ Yúan-na te tuká ní jíka ndijin Jesús nuu cháa judío, chí ni kenda-ya yúan kua'an-ya #n ñuu nání Efraín nuu ío yani ñu'un té'é. Te ni kendo-ya yúan jíin cháa káskuá'a jíin-yá. ⁵⁵ Te a ni kuyani viko Pascua ñáyivi judío. Te kua'a-í ni kaka-i kua'an-i ñuu Jerusalén, náva'a sándoo-í máá-í xna'an-ga vásá kéjá'á víko Pascua. ⁵⁶ Te kánandúkú-i Jesús. Te kájika tu'un tá'an-i ini ve'e ij: Ndasá jáni ini-ro. Cháa-de viko yá'a xí túu. Achí-i. ⁵⁷ Te sutu ñá'nu jíin cháa fariseo, ni katá'ú-de tiñu ja nú ndé #n-i jini-í ndénu kánde-ya, ná kástu'ún-i náva'a t#n-de-ya.

12

Ja ní jì'i María ja'a Jesús jín perfume

¹ Te ñu kivi já té kejá'á-ga viko Pascua, te ni chaa Jesús ñuu Betania nuu kánchaa Lázaro chaa ni jì'i te ni nachaku-de ja ní kuu-de ndiyi núú. ² Te ni kaja'a-de ndeyu ní kuxíni-ya yúan. Te Marta ni jani-ña kó'ó. Te Lázaro kuu ñn chaa yée staa jín-ya. ³ Yúan-na te ni ki'in María ñn libra perfume ita nardo ja ncháá ya'u. Te ni jì'i-ña ja'a Jesús, te ni nasi'ichí-ña já'a-ya jín íxi-ña. Te ní iní ve'e-ún, ni jichá xikó perfume. ⁴ Te ñn chaa skuá'a jín-ya, nání-de Judas Iscariote, se'e Simón, te kuu-de chaa nastúu-de-ya. Te ni ka'an-de: ⁵ Naja tú ní kuya'u perfume yá'a ja uní ciento peso, te kua'a-yó núu ñáyivi ndá'ú núú. Achí-de. ⁶ Súan ni ka'an-de, nasu já kúndá'ú ini-de ñáyivi ndá'ú, chi sua chaa ku'ná ní kuu-de. Te ni kuu-de tesorero, te jánchaa-de ja kájakin-i-ún. ⁷ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Sía-ña, chi sikí kivi yúji-ri kuu ja chiva'a-ña yá'á. ⁸ Chi nene káxiukú ñáyivi ndá'ú jín-ró, ko ruu, na tú nene kánchaa-ri jín-ró. Achí-ya. ⁹ Yúan-na te kua'a ñáyivi judío, ni kajini tu'un-i ja kánchaa-ya yúan. Te ni chakoyo-i. Ko nasu máá ñn Jesús vai nde'é-i, chi suni nde'é-i nuu Lázaro kákuni-i. Chi a ni jì'i-de te ni nachaku-de. ¹⁰ Ko sutu ñá'nu, ni kanda tu'ún-de ja súni ka'ni-dé Lázaro. ¹¹ Chi kua'a ñáyivi judío, ni kenda-i kája'an-i, te kákandíja-i nuu Jesús ja sikí Lázaro.

Ja ní kivi Jesús ñuu Jerusalén

¹² Te inga kivi xían, ni chakoyo kua'a ñáyivi víko-ún. Te ni kajini tu'un-i ja vai Jesús ñuu

Jerusalén. ¹³ Te *n̄i* *kaki'in-i* numa yukú ñuu. Te *n̄i* kenda koyo-i kuata'an-i-ya. Te *n̄i* *kakana* jaa-i: Xáán va'a I'a kúu-ya. Ná nákana jaa-yó-yá *ch̄i* ndíso-ya tíñu máá Tatá Dios. Máá Rey ñayivi Israel kúu-ya. Achí-i. ¹⁴ Te *n̄i* *ni'in* Jesús ñ burro jáá. Te *n̄i* *jungoo-ya* sikí-tí nátu'un ká'an tutu. ¹⁵ *Sesí'i* ñuu Sion, ma yú'ú-ro. Yá'a nde'é-ró vái Rey máá-ró, yóso-ya ñ burro jáá, áchí. ¹⁶ Onde *xnáñúú* te tú ní *kájuku'un* *in̄i* *ch̄a* *káskuá'a* *jín-yá* *jín* tíñu yá'a. Ko onde ná *n̄i* *nduñá'nu* Jesús, yúan-na te vása ní *kanuku'un* *in̄i*-de *t̄u'un* yóso sikí máá-yá, *jín* já ní *kásá'a*-de tíñu yá'a *jín-yá*. ¹⁷ Te ñayivi *ká'iin* *jín-yá*, *n̄i* *kaka'an* *ndaa-i* *ndasa* *n̄i* *kana-ya* *xiní* Lázaro yuvé'e añú, te *ndasa* *n̄i* *nachaku*-de *ja* á *n̄i* *ji'i*-de. ¹⁸ *Ja* yúan ní kenda koyo *kua'a*-gá-i, *n̄i* *kajata'an-ya*. *Ch̄i* *n̄i* *kajini* *t̄u'un-i* *ja* ní *sá'a-ya* *tuní* yá'a. ¹⁹ Ko *ch̄a* *fariseo* *n̄i* *kaka'an* máá-de: Vina te a *kajini-yo* já má kúu *kasu* *kuti-ro*. Yúan *nde'é-ró*, *ja* *ndívi* ñayivi *kája'an-i* *yata-dé*.

Ñayivi ñúu Grecia ndúkú-i Jesús

²⁰ Te suni yaku ñayivi ñúu Grecia *n̄i* *kakaa-i* *kuachiñú'ún-i* *kivi* *víko-ún*. ²¹ Ñayivi-ún, *n̄i* *jakoyo-i* nuu Felipe *ch̄a* ñuu Betsaida *ndañúu* Galilea. Te *n̄i* *kaka'an* *nda'ú-i* *jín*-de: Táta, *nde'é-ná* nuu Jesús *kakuni-ná*, áchí-i. ²² Te *n̄i* *ja'an* Felipe, *n̄i* *kastu'ún*-de nuu Andrés. Yúan-na te Andrés *jín* Felipe *ndendúu* *n̄i* *kakastu'ún*-de nuu Jesús. ²³ Te *n̄i* *ka'an* Jesús *jín*-de: A *n̄i* *jaa* hora *ja* *nduñá'nu* máá Sé'e *ch̄a*. ²⁴ *Jandáa* *ká'an-ri* *jín-ró*, *ja* ñ *nun̄i* trigo nú tú *jungava* nuu *ñú'un* te *kuu*, te máá ñ *ni*-*kendoo*. Ko nú *kuu*, te *kua'a* *xáan* *nuní* *nánda*.

25 Nú ndé cháa kúndá'ú iní-de máá-de, te naa-dé. Ko nú ndé cháa tú chíñú'ún-de máá-de iní ñuyívi yá'a, te kuchaku-de ní káni. 26 Nú ndé ñn cháa kuní kuatíñu nuu-rí, ná kúndikin-de ruu. Te nuu kúnchaa-ri yúan kúnchaa cháa játíñu nuu-rí-ún. Te nú ndé ñn-de játíñu-de nuu-rí, te koo ja jíñú'ún Táa-ri nuu-dé. 27 Te vina ndúkuí'a iní-ri. Te á ka'an-ri: Táa, nama-ní náá nuu túndó'o hora yá'a, achí-ri xí túu. Ma kúu, chi ja sikí hora yá'a kúu ja vái-ri. 28 Táa, ná nákana jaa-i ní sá'a-ní, áchí-ya jíín Dios. Yúan-na te ichi ándíví ní kenda ñn tu'un: A nì kanakana jaa-i ruu nì sá'a-ri. Te nakana jaa-i ruu inga jínu sá'a-ri, áchí. 29 Te ñayívi ká'in yúan, nì kajini so'o-i te nì kaka'an-i ja tája kúu. Te sava-ga-i, nì kaka'an-i: Nì ka'an ñn ndajá'a Dios jíín-de, áchí-i. 30 Te nì ka'an Jesús: Tú vai tu'un yá'a ja sikí rúu, chí sua ja máá-ró jíná'an-ró. 31 Vina kúu ja ndúñi'in kuachi sikí ñuyívi yá'a. Vina kúu ja kenda ja kúñá'nu iní ñuyívi yá'a ki'in. 32 Te ruu, nú a nì ndíta kaa-ri iní ñuyívi te kana-ri xiní ndívii ñáyívi kíkoyo-i nuu-rí, áchí-ya. 33 Tu'un yá'a nì ka'an-ya já stá'an-ya ndasa kuu-ya. 34 Te nì kaka'an ñayívi-ún jíín-yá: Kájini-ná ja kéndoo Cristo ní káni, áchí tutu ley. Te naja ká'an-ní ja jínu ñú'ún kuíta kaa máá Sé'e cháa núsáá. Te ndéja kúu máá Sé'e cháa-ún. Achí-i. 35 Yúan-na te nì ka'an Jesús: Yaku-na kivi kúnchaa máá luz jíín-ró jíná'an-ró. Kaka nini ío ndijin nává'a tú kuñaa núu-ro. Chi cháa jíka ñuñáa, na tú jiní-de ndénu kí'in-de.

Ja tú kákandíja cháa judío

36 Kandíja nuu máá luz nini kánchaa-ya jíín-ró, náva'a ná ndúu-ró sé'e luz, áchí-ya jíín-í. Súan n̄i ka'an Jesús. Te n̄i kee-ya kuá'an-ya. Te n̄i sa'í-ni-ya núu-í jíín'an-i. 37 Ko vasa n̄i sa'a-ya kuá'a tuní nuu-í, ko tú ní kákandíja-i-ya. 38 Náva'a skíkuu tu'un n̄i ka'an Isaías cháa n̄i jani tu'un Dios ja ní ka'an-de onde sáá: Táta, ndéja ní kandíja tu'un n̄i ka'an-yo. Te ndéja ní jini nuu fuerza máá Jító'o-yo, áchí. 39 Ja yúan tú ní kúu kandíja-i jíín'an-i, chi n̄i ka'an tuku Isaías: 40 N̄i sákuáa-ya ndúchi-í, te n̄i kundava iní añú-i n̄i sa'a-ya, náva'a ma kuní-i jíín ndúchi-í, ni ma júku'un iní añú-i, ni ma nájió káva iní-i, ja sa'a-ri tana-í, áchí. 41 Tu'un yá'a n̄i ka'an Isaías, chi n̄i jini-de ndasa kúñá'nu luu-ya. Te n̄i ka'an-de tu'un-ya. 42 Ko vasa súan n̄i io, te kua'a cháa tá'ú tíñu, n̄i kakandíja-de nuu-yá. Ko ja káyu'ú-de fariseo te tú ní kákastu'ún-de. Chi nú súan, te skúnu-ún-de kenda-de iní ve'e sinagoga, jáni iní-de. 43 Chi kúsii-gá iní-de ja ndúñá'nu-de sá'a ñayivi vása ja ndúñá'nu-de sá'a Dios. 44 Te n̄i ka'an jaa Jesús: Ñayivi kándíja ruu, nasu máá ñn ruu kándíja-i, chi nuu I'a n̄i táji rúu vai-ri kándíja-i. 45 Te ñayivi ndé'é núu-ri, suni ndé'é-i nuu I'a n̄i táji rúu vai-ri. 46 Vai-ri ja kúu-ri ñn luz iní ñuyivi, náva'a nú taká ñayivi kándíja-i ruu, ma kúnchaa-i ñuñáa. 47 Nú ñn ñayivi jini so'o-i tu'un ká'an-ri, te tú skíkuu-i, tú nakuxndíi-ri siki-í, chi tú vai-ri ja nakuxndíi-ri siki ñuyivi, chi sua ja náma-ri ñuyivi. 48 Te ñayivi ské'ichi ruu, te tú jatú'ún-i tu'un ká'an-ri, ío ja nakuxndíi siki-í. Tu'un n̄i ka'an-ri kúu ja nakuxndíi siki-í onde kivi jíinu ñuyivi. 49 Chi

tú ká'an-ri ja máa-rí, chí Táa-ri l'a nì tájí rúu vai-ri, máa-yá nì tá'ú-yá tíñu nuu-rí. Ndasa kachi-ri te ndasa ka'an-ri. ⁵⁰ Te a jiní-ri ja tíñu tá'ú-yá kúu ja kúchaku-i ñí káni sá'a. Núsáa te tu'un ká'an-ri, máni tu'un nì ka'an Táa-ri jíin-rí kúu, áchí-ya.

13

Ja ní nakacha-ya já'a cháa káskuá'a

¹ Onde ná té koo-ga viko Pascua, te a nì jinì Jesús ja ní jaá hora kenda-ya ñúyivi yá'a no'on-ya núu Táa-ya. Ko kúndá'ú inì-ya ñáyivi-yá ká'io inì ñúyivi, te onde sandí'í-na nì kundá'ú inì-ya-í. ² Te nì ndí'i nì kakuxíni-ya. Te vina a nì ka'an kui'na jíin iní añú Judas, se'e Simón Iscariote, ja nástúu-de-ya. ³ Te a jinì Jesús ja máa Táa-ya, a nì ja'a-ya táká ndatíñu inì nda'a-yá, te suni jinì-ya já ní kenda-ya núu Dios vai-ya. Te suni nuu Dios no'on-ya. ⁴ Te nì ndukuiñi-ya já ní kuxíni-ya. Te nì chaxio-ya sá'ma-yá. Te nì ki'in-ya ñn sa'ma vítá. Te nì ju'ni-ya chíi-ya. ⁵ Te nì chu'un-ya ndúcha iní ñn tija'an, te nì kejá'á-yá nákaacha-ya já'a cháa káskuá'a. Te nási'ichí-ya jíin sá'ma vítá já nú'ni chíi-ya-ún. ⁶ Te nì jaá-ya núu Simón Pedro. Te nì ka'an Pedro jíin-yá: Táta, ní, nakacha-ní ja'a-ná náún, áchí-de. ⁷ Te nì ka'an Jesús: Tú júku'un inì-ro já sá'a-ri vina, ko kúkuée-ga te júku'un inì-ro, áchí-ya jíin-de. ⁸ Te Pedro nì ka'an-de jíin-yá: Ma nákaacha kuti-ní ja'a-ná, áchí-de. Te nì ka'an Jesús jíin-de: Nú tú nakacha-ri ja'a-ro te ma kúu kundii-ro jíin-rí, áchí-ya. ⁹ Te nì ka'an Simón Pedro jíin-yá: Táta, nasu máa ñn ja'a-ná, chí suni nda'a-ná jíin xiní-ná

núsáá, áchí-de. ¹⁰ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Chaa ja á n̄i ndundoo, máni jínu ñú'ún já ndúndoo máá já'a-ni-de, te a n̄i ndundoo ndi'i-ni-de. Te máá-ró, a n̄i kandundoo-ró ko nasu táká-ro. Achí-ya. ¹¹ Ch̄i a n̄i j̄ini-ya ndéja kúu ja nástúu-ya. Ja yúán ní ka'an-ya: Nasu táká-ro ká'io ndoo. ¹² Te n̄i kuu n̄i nakacha-ya já'a-dé jíná'an-de, te n̄i naki'in-ya sá'ma-yá. Te n̄i nungoo tuku-ya. Te n̄i ka'an-ya: Á kájin̄i-ro já ní sá'a-ri jíin-ró. ¹³ Káka'an-ro já Maestro jíin Jító'o-ro kúu-ri, te káka'an ndaa-ro. Ch̄i suu máá-rí kúu. ¹⁴ Te nú ruu, vasa Jító'o-ro jíin Maestro kúu-ri, nú nakacha-ri ja'a-ro, suni súan kánúú nákača ja'a tá'an-ró. ¹⁵ Ch̄i tiñu yá'a n̄i stá'an-ri nuu-ro náv'a suni sá'a máá-ró jíin tá'an-ró nátu'un n̄i sá'a-ri jíin-ró. ¹⁶ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: ñin mozo na tú kúñá'nu-ga-de nuu jító'o-de, ni ñin apóstol, na tú kúñá'nu-ga-de nuu cháa n̄i táji-de kua'an-de. ¹⁷ Nú kájuku'un in̄i-ro jíin tú'un yá'a, te xáán ndatu koo-ró nú sá'a-ró súan. ¹⁸ Na tú ká'an-ri sik̄i táká-ro. A jin̄i-ri ndéja ní kaji-ri. Ko ná skíkuu tu'un ká'an tutu ī: Chaa n̄i yee stáa jíin-rí, n̄i jañu-de ruu jíin xúsí'yi-dé, áchí tutu. ¹⁹ Onde vina kástu'ún-rí taká tiñu nuu-ro ondé jíin tiempo, náv'a nú n̄i kuu, te kandíja-ró já máá-rí kúu I'a-ún. ²⁰ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nú ñin ñayivi kuátú'ún-i ñin chaa n̄i táji-rí kua'an, te játú'ún-i ruu. Te ñayivi játú'ún rúu, suni játú'ún-i I'a n̄i táji rúu vai-ri, áchí-ya jíin-de jíná'an-de.

Ja ní k̄ivi Satanás in̄i Judas

²¹ Te ja á n̄i ka'an Jesús tu'un yá'a, te n̄i ndukuí'a in̄i-ya. Te n̄i ka'an ndaa-ya: Jandáa

ká'an-ri jín-ró jíná'an-ró ja ìin róó, nastúu-ró rúu, áchí-ya. ²² Yúan-na te cháa káskuá'a jín-ya, ni kándakoto-de nuu tá'an-de, kájani iní-de ndé cháa kúu ja ní ka'an-ya. ²³ Te ìin máá cháa káskuá'a-ún ja maní-ya jín-de, ndítuu-de jiká Jesús. ²⁴ Te ni sá'a Simón Pedro ìin seña nuu cháa-ún, náva'a ná kaká tu'ún-de-ya ndé cháa kúu ja ní ka'an-ya. ²⁵ Yúan-na te máá-de ja ndítuu-de jiká Jesús, ni ka'an-de jín-ya: Tátá, ndé cháa kúu, áchí-de. ²⁶ Te ni ka'an Jesús: Ná chindaji-ri staa te kuá'a-ri nuu ìin cháa, te cháa-ún kúu, áchí-ya. Te ni chindaji-ya staa. Te ni ja'a-ya núu Judas Iscariote se'e Simón. ²⁷ Te ni yee staa-ún. Te ni kivi-ni Satanás iní. Yúan-na te ni ka'an Jesús jín: Tiñu sá'a-ró, ná sá'a yachi-ro, áchí-ya. ²⁸ Ko ni ìin cháa káyee staa jín-ya-ún, tú ní kájuku'un iní-de naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya jín. ²⁹ Chí sava-de, ni kajani iní-de ja ní ka'an Jesús jín: Kuaan-ró naún kájinu ñú'ún-yó já kúu viko. Xí já kuá'a yaku na jín núu cháa ndá'ú. Chí Judas tìin janu xú'ún. ³⁰ Te ja ní yee staa-ún, te ni kenda-ni kua'an. Te a ni kuaa.

Tiñu jáá tá'ú-ya nuu-yo

³¹ Yúan-na te ja kuá'an, te ni ka'an Jesús: Vina te a ni nduñá'nu máá Sé'e cháa. Te suni ni nduñá'nu Dios ni sá'a-ya. ³² Te nú nduñá'nu Dios sá'a-ya, suni sáni nduñá'nu máá-ya sá'a Dios, te nduñá'nu-ni-ya vítan ñú'ni. ³³ Súchi, yaku-na kivi kúnchaa-ri jín-ró. Te nandúkú-ró rúu, te nátu'un ni ka'an-ri jín cháa judío, onde nuu kí'in-ri, ma kúu jaá koyo-ró jíná'an-ró. ³⁴ Ìin tiñu jáá tá'ú-ri nuu-ro jíná'an-ró: Ja ná kundá'ú iní-ro táká tá'an-ró. Nátu'un kundá'ú iní-ri róó, suni súan kundá'ú iní-ro tá'an-ró. ³⁵ Te

nú kundá'ú inĭ-ro táká tá'an-ró, yúan-na te kuni taká ñayivi já máá-ró kákuu chaá nĭ kaskuá'a jíin-rĭ, áchĭ-ya.

Tu'un Pedro jíin lí'li

³⁶ Te nĭ ka'an Simón Pedro jíin-yá: Táta, ndénu kí'in-ní, áchĭ-de. Te nĭ ka'an Jesús jíin-de: Nuú kí'in-rĭ-ún, ma kúu kundikĭn-ro rúu vina. Ko kúkuéé-ga te kundikĭn-ro rúu jaá-ro. ³⁷ Te nĭ ka'an Pedro jíin-yá: Táta, naja má kúu kundikĭn-ná níi vina. Tú yú'ú-ná kuu-ná ja níi. Achĭ-de. ³⁸ Te nĭ ka'an Jesús jíin-de: Kuu-ro já rúu náún. Jandáa ká'an-rĭ jíin-ró: Ondé ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu unĭ jínu.

14

Ja sátu'a-ya vé'e andívi kúu yóó

¹ Ma kúñaá inĭ añú-ro. A kákandĭja-ró Dios, suni ná kándĭja-ró rúu. ² Chi ío kua'a vé'e inĭ ve'e Táa-rĭ. Te nú tú súan ío, a nĭ kastu'ún-rĭ nuu-ro núú. Kí'in-rĭ kisátu'a-rĭ ve'e kuxiukú-ró. ³ Te nú kua'an-rĭ sátu'a-rĭ ve'e kuxiukú-ró, te nchaá-rĭ kinastútú-rĭ róó ki'on. Náva'a nuu kúnchaá máá-rĭ-ún, suni yúan kuxiukú-ró. ⁴ Te a kájinĭ-ro ndénu kí'in-rĭ. Te kájinĭ-ro íchi, áchĭ-ya. ⁵ Te nĭ ka'an Tomás jíin-yá: Táta, tú kájinĭ-ná ndénu kí'in-ní. Te ndasa kuni-ná ichi núsáá, áchĭ-de. ⁶ Te nĭ ka'an Jesús jíin-de: Máá-rĭ kúu máá ichi, jíin tú'un ndaa, jíin tú'un kuchaku. Ma kúu jaá ni ñn-i nuu Táa-rĭ te nú túu ruu. ⁷ Te nú ní kájinĭ-ro rúu, te suni a nĭ kajinĭ-ro Táa-rĭ núú. Te onde vina a kájinĭ-ro-yá, te a nĭ kande'é-ró núu-yá, áchĭ-ya. ⁸ Te nĭ ka'an Felipe jíin-yá: Táta, stá'an-ní

máá Táa-yo núu-ná, te ná kúva'a iní-ná jíná'an-ná, áchí-de. ⁹ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Felipe, kua'a kivi ní kuu jíka-ri jíin-ró. Té chá'an-ga kuni-ro rúu náún. Chaa nì jini ruu, nuu máá Táa-yo ní jini-de. Najá ká'an-ro: Stá'an-ní máá Táa-ro núu-ná. ¹⁰ Á tú kándija-ró já máá-rí kánchaa-ri jíin máá Táa-yo, te máá Táa-yo Dios kánchaa-ya jíin-rí. Taká tu'un ká'an-ri jíin-ró, nasu já kuu iní máá-rí ká'an-ri. Chi máá Táa-yo kánchaa-ya jíin-rí, te máá-yá sá'a tiñu-ún. ¹¹ Kandija ruu ja kánchaa-ri jíin máá Táa-yo, te máá Táa-yo jíin máá-rí: Te nú tú súan, te kandija ruu cuenta máá tiñu sá'a-ri. ¹² Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé chaa kándija ruu, tiñu ja sá'a-ri yá'a suni sá'a-de. Te ñá'nu-ga tiñu sá'a máá-de vásá yá'á, chi no'on-ri nuu máá Táa-yo Dios. ¹³ Te taká naún ja kakán-ro núu máá Táa-yo jíin sí'ví-rí, yuán sá'a-ri, náva'a nduñá'nu máá Táa-yo já sikí máá Sé'e-ya. ¹⁴ Te nú naún kakán-ro jíin sí'ví-rí, te skíkuu-ri.

Ja ní keyu'u-yá ja kí Espíritu Santo

¹⁵ Te nú maní-ro jíin-rí, te kuandatú-ro tiñu tá'ú-rí nuu-ro. ¹⁶ Te kakan ta'ú-rí nuu máá Táa-yo Dios. Te kuá'a-ya ingá I'a chindéé chítuu róó jíná'an-ró, náva'a kunchaa-ya jíin-ró ní káni. ¹⁷ Máá Espíritu ndaa kuu I'a-ún. Te ñayivi, ma kuu kuatá'ú-i-ya, chi tú kánde'é-i nuu-yá ni tú kájiní-i-ya. Ko máá-ró, chi kájiní-ro-yá, chi ncháa-ya jíin-ró, te ku'un-ya iní-ro. ¹⁸ Ma skéndo ndá'ú-ri róó, chi nchaa-ri nuu-ro jíiná'an-ró. ¹⁹ In tí'lí-na te ma kuni-ga ñuyivi núu-rí. Ko máá-ró chi kuni-ro rúu, chi chakú-ri. Te ja yuán suni kuchaku

máá-ró. ²⁰ Te kivi-ún kuni-ro já kánchaa-ri jín máá Táa-ri, te máá-ró jín rúu, te máá-rí jín máá-ró jíná'an-ró. ²¹ Nú ndé chaa ñú'un ini-de tiñu ni tá'ú-rí, te skíkuu-de, chaa-ún kúu ja maní jín-rí. Te nú maní-dé jín-rí, suni kumaní máá Táa-ri jín-de. Te máá-rí, kumaní-rí jín-de te stá'an ndijin-ri máá-rí nuu-dé, áchí-ya. ²² Te ni ka'an Judas jín-yá (ko nasuú Iscariote): Táta, naja stá'an ndijin-ní máá-ní nuu-ná jíná'an-ná, te nuu ñáyivi chi túu, áchí-de. ²³ Te ni ka'an Jesús jín-de: Nú ndé chaa maní-dé jín-rí, te skíkuu-de tu'un ká'an-ri, yúan-na te kumaní máá Táa-ri jín-de. Te chakoyo-ri nuu-dé. Te kuxiukú-rí jín-de. ²⁴ Te chaa tú maní jín-rí, tú skíkuu-de tu'un ká'an-ri. Te tu'un ni kajini so'o-ró, nasu tú'un máá-rí kúu, chi tu'un máá Táa-yo I'a ni tájí rúu vai-ri kúu. ²⁵ Tu'un yá'a ká'an-ri jín-ró, nini kánchaa-ri jín-ró. ²⁶ Ko máá Táa-yo Dios, tájí-yá máá I'a chindéé chítuu róó kii-ya jín sí'ví-rí. Te máá I'a-ún kúu Espíritu Santo. Máá-yá, stá'an-ya táká tu'un nuu-ro, te xndáku-ya núu-ro táká tu'un ni ka'an-ri jín-ró. ²⁷ Skéndoo-ri tu'un ndéé ini jín-ró, tu'un ndéé ini máá-rí kua'a-ri nuu-ro. Nasu cuenta ñuyivi, chi máá-rí kua'a-ri nuu-ro. Ma kúkuí'a ini añú-ro, te ni ma yú'ú-ro. ²⁸ A ni kajini so'o-ró já ní ka'an-ri jín-ró: Ki'in-ri te nchaa-ri nuu-ro, áchí-ri. Nú ni kumaní-ro jín-rí, te kusii ndíja ini-ro núú, chi ni ka'an-ri jín-ró já nó'on-ri nuu máá Táa-yo Dios. Chi ñá'nu-ga kúu máá Táa-yo vásá rúu. ²⁹ Vina a ni kastu'ún-rí nuu-ro ondé jín tiempo, nává'a nú a ni kuu, te kandíja-ró jíná'an-ró. ³⁰ Ma ká'an kua'a-gá-ri jín-ró, chi vai ja kúná'nu ini ñuyivi yá'a.

Te tú ndújín jín-rí. ³¹ Ko vai máá, náva'a kunj ñuyívi ja maní-rí jín máá Táa-yo Dios, te nátu'un nj tá'ú máá Táa-yo Dios tiñu nuu-rí, suni súan sá'a-ri. Ndukuiñi ná chó'o.

15

Máá yó'o uva ndija

¹ Máá-rí kúu máá yó'o uva ndija. Te máá Táa-ri kúu I'a jítu ja'a. ² Taká nda'a já ndítin ruu te tú já'a nde'e, jánchaa-ya. Te taká nda'a já já'a nde'e, násándoo-ya náva'a kua'a-ga nde'e. ³ Te máá-ró a nj kándundoo-ró jín tú'un nj ka'an-ri jín-ró. ⁴ Ná kúxiukú-ró jín-rí, te máá-rí jín máá-ró. In nda'a uva, ma kúu kua'a máá nde'e, te nú tú kutin jiká máá yó'o. Te suni súan róó, te nú tú kúxiukú-ró jín-rí. ⁵ Máá-rí kúu yo'o-ún, te máá-ró kákuu nda'a-rí. Chaa ja kánchaa jín-rí, te máá-rí jín máá-de, chaa-ún já'a kua'a nde'e. Chi nú túu ruu, te ma kúu kuti sá'a ni in-ró jíná'an-ró. ⁶ Chaa ja tú kánchaa jín-rí, kenda-de ki'in-de, sá'a-ya. Te ichi nátu'un in nda'a sáni, ja nástútú-i, te taan-í nuu ñú'un, te kayu. ⁷ Nú káxiukú-ró jín-rí te tu'un ká'an-ri ñú'un in-ro. Yúan-na te kakan naún kákuni-ro, te kua'a-ri nuu-ro. ⁸ Nú kája'a-ró kuá'a nde'e, yúan-na te nduñá'nu Táa-ri sá'a, te súan kuu-ró cháa káskuá'a jín-rí. ⁹ Nátu'un máá Táa-yo kúndá'ú in-ya rúu, suni súan kúndá'ú in-ri róó jíná'an-ró. Núsáa te kukuu-ga-ro jín tú'un kúndá'ú in-ri róó. ¹⁰ Nú skíkuu-ró tiñu nj tá'ú-rí nuu-ro, te nene kundá'ú in-ri róó. Nátu'un máá-rí nj skíkuu-ri tiñu nj tá'ú Táa-ri nuu-rí, te nene kúndá'ú in-ya rúu. ¹¹ Tu'un yá'a ká'an-ri

jíin-ró, náva'a ná kúkútu-ro jíin tú'un kúsi iní máa-rí. ¹² Ya'á kúu tiñu tá'ú-rí: Ja ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró, nátu'un kúndá'ú iní-ri róó jíná'an-ró. ¹³ Nú ñn cháa kuu-de ja'a amigo-de, tuká inga modo ja kúndá'ú-ga iní-i-de nátu'un ñi sá'a cháa-ún. ¹⁴ Máa-ró kákuu amigo-ri nú skíkuu-ró táká tiñu tá'ú-rí nuu-ro. ¹⁵ Tuká skúnání-rí róó mozo. Chí ñn mozo, tú jini-de ñún sá'a jito'o-de. Chí sua skúnání-rí róó amigo-ri, chí a ñi kastu'ún-rí nuu-ro táká tu'un ñi jini so'o-ri onde nuu máa Táa-ri. ¹⁶ Tú ní kákaji-ró rúu. Chí sua ñi kaji-ri róó, te ñi jani-ri róó ja kóngoyo-ró te kuá'a-ró ndé'e. Te ma náa ndé'e-ro. Te taká ja kakán-ro núu máa Táa-yo Dios jíin sí'ví-rí, kuá'a-ya núu-ro. ¹⁷ Tiñu yá'a tá'ú-rí nuu-ro: Ja ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró.

Ja káchindikin-i cháa kákandíja

¹⁸ Te nú kití iní taká ñayívi núu-ro jíná'an-ró, te ma náa iní-ro já súní ñi kití iní-i nuu máa-rí xna'an-ga. ¹⁹ Te nú cháa ñuyívi ní kákuu-ró, te kumani ñayívi jíin róó nátu'un jíin tá'an máa-i núu. Ko nasu cháa ñuyívi kákuu-ró, chí sua ñi kaji-ri róó iní ñuyívi. Ja yúán kákití iní ñayívi núu-ro. ²⁰ Ma náa iní-ro tú'un ñi ka'an-ri jíin-ró: ñn mozo, tú kúñá'nu-ga-de nuu jito'o-de. Nú ñi káchindikin-i ruu suni súan chindikin-i róó. Nú ñi skíkuu-i tu'un ñi ka'an-ri, suni skíkuu-i tu'un ka'an-ro. ²¹ Ko taká tiñu yá'a sá'a-de jíin-ró ja síkí sí'ví-rí, chí tú kájini-i I'a ñi tájí rúu vai-ri. ²² Nú tú ní kí-ri, ni nú tú ní ká'an-ri jíin-i, ma kóo kuachi-i núu. Ko vina ma kúu kaku-i nuu kuachi-i. ²³ Ñayívi kájito u'u ruu, suni kájito u'u-i máa Táa-ri. ²⁴ Nú tú ní sá'a-ri tiñu

nuu-í ja ní ñn chaa tú ní sá'a, te ma koo kuachi-i núú. Ko vina a ñi kajini-i tiñu-ún, te kájito u'u-i ruu jíin máa Táa-ri. ²⁵ Ko súan kásá'a-i náva'a skíkuu tu'un yóso núu tutú ley máa-i: Ja tú na kuachi-ri, te ñi kajito u'u-i ruu, áchí. ²⁶ Ko onde nuu máa Táa-yo táji-rí máa I'a chindéé chítuu róó. Máa Espíritu ndaa kúu-ya, te onde chii máa Táa-yo Dios kenda-ya. Te nú a ñi chaa-ya, te kani ndaa-ya tú'un-ri. ²⁷ Te suni máa-ró kani ndaa-ro tú'un, chi ká'jin-ró jíin-rí onde kiví ní kejá'á-rí.

16

¹ Tu'un yá'a ñi ka'an-ri jíin-ró náva'a tú nayu'ú-ro. ² Te ské'ichi-i róó iní ve'e sinagoga kingoyo-ro. Te jaá hora ja nú ñn chaa ka'ni-dé róó, te kani iní-de ja bueno ñi sá'a-de nuu Dios. ³ Te tiñu yá'a sá'a-i jíin-ró, chi tú kájin-i nuu máa Táa-yo Dios, te ni nuu máa-rí. ⁴ Ko ñi ka'an-ri tu'un yá'a jíin-ró náva'a nú a ñi jaá hora, te nuku'un iní-ro já súan ñi ka'an-ri jíin-ró. Te tú ní ká'an-ri tu'un yá'a jíin-ró ondé kiví ní kejá'á-rí, chi jíka-ri jíin-ró jíná'an-ró. ⁵ Te vina, chi no'on-ri nuu I'a ñi táji rúu vai-ri. Te ñi ñn róó, na tú kaka tu'ún-ró rúu: Ndénu kí'in-ní. ⁶ Te vina a ñi kuxíí iní-ro chi súan ñi ka'an-ri jíin-ró. ⁷ Ko ká'an ndaa-ri jíin-ró: Ja sikí róó kúu ja kánúú kí'in-ri. Chi nú tú kí'in-ri, te I'a chindéé chítuu róó, ma cháa-ya núu-ro jíná'an-ró. Nú ki'in-ri, te táji-rí-ya kí-ya núu-ro. ⁸ Te nú a ñi chaa-ya te stá'an-ya núu-í ja ndiso máa-i kuachi, jíin já kúu tiñu ndaa, jíin ndasa nákuwndí-ya-í. ⁹ Máa kuachi-ún kúu ja tú kákandíja-i ruu. ¹⁰ Te máa tiñu ndaa-ún kúu ja nó'on-ri nuu máa Táa-yo Dios, te ma kuní-ga-ro núu-rí. ¹¹ Te tu'un nákuwndí-ún

kúu ja á n̄i jákuxndíi-ya sikí máá já kúñá'nu in̄i ñuyívi yá'a.

Tu'un máá Espiritu ndaa

¹² Ió kua'a-gá tu'un ka'an-ri jíin-ró, ko ma kánda-ró jíin vína. ¹³ Te nú n̄i chaá máá Espiritu ndaa, máá-yá stá'an-ya táká tu'un ndaa nuu-ro. Ch̄i tú ka'an-ya já kuní máá-yá, ch̄i ka'an-ya táká ja jíni so'o-ya. Te stá'an-ya táká tiñu chaá. ¹⁴ Te nduñá'nu-ri sá'a-ya, ch̄i ki'in-ya tú'un x̄in máá-rí, te stá'an-ya núu-ro jíiná'an-ró. ¹⁵ Taká ja x̄in máá Táa-yo, suni máá-rí x̄in. Ja yúan ní ka'an-ri ja kí'in-ya já x̄in máá-rí te stá'an-ya núu-ro. ¹⁶ ñin tí'lí-na, te ma kuní-ga-ro núu-rí. Te suni ñin tí'lí-ga, te nakun̄i tuku-ró núu-rí, ch̄i no'on-ri nuu máá Táa-yo. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te sava chaá kásku'a jíin-yá n̄i kaka'an-de jíin tá'an-de: Naún kúu tu'un n̄i ka'an-ya jíin-yó: ñin tí'lí-na te ma kuní-ga-ro núu-rí, te suni ñin tí'lí-ga, te nakun̄i tuku-ró núu-rí, ch̄i no'on-ri nuu Táa-ri. ¹⁸ Te n̄i kaka'an-ga-de: Naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya jíin-yó: ñin tí'lí-na. Tú kájuku'un in̄i-yo já ká'an-ya. Achí-de. ¹⁹ Te n̄i jin̄i Jesús ja kaká tu'un-de-ya káku-ni-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Á kájika tu'un tá'an-ró já ní ka'an-ri tu'un yá'a jíin-ró: ñin tí'lí-na, te ma kuní-ga-ro núu-rí, te suni ñin tí'lí-ga, te nakun̄i tuku-ró núu-rí. ²⁰ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nde'e-ro te ndukuí'a in̄i-ro, ko kus̄i in̄i ñayívi ñuyívi. Te kukuí'a in̄i-ro, ko vasa kákukuí'a in̄i-ro, te ndus̄i in̄i-ro. ²¹ ñin ñasí'í, nú já'ncha ch̄i-ña, te kúkuí'a in̄i-ña, ch̄i kuakuyani skáku-ña. Te nú a n̄i skáku-ña ñin suchí lúlí, tuká ná'an-ña túndó'o n̄i ta'an-ña, ch̄i kús̄i in̄i-ña já ní

kaku ñn cháa ini ñuyívi. ²² Suni súan máá-ró, kákukuí'a ndija ini-ro vína. Ko ñnga kiví te nakuni-ri nuu-ro te kusiñ iní-ro. Te ma ndúkuí'a-ga ini-ro jíná'an-ró sá'a ni ñn ñayívi. ²³ Te kiví-ún tú naún kaká tu'ún-ró rúu. Jandáa ká'an-ri jín-ró, nú naún kakán-ro núu máá Táa-yo jín sí'ví-rí, te kua'a-ya núu-ro. ²⁴ Ondé vina te tú naún ní kájikan kuti-ro jín sí'ví-rí. Kakan, te ni'in-ro, náva'a kusí vá'a ini-ro. ²⁵ Tu'un yá'a ká'an yátá-rí jín-ró. Ko ñn kiví te ma ká'an yátá-gá-ri jín-ró, chí sua kastu'ún kájí-rí taká tu'un máá Táa-yo Dios. ²⁶ Te kiví-ún, kakan-ro jín sí'ví-rí. Te tú ká'an-ri jín-ró já kakán ta'u-rí nuu máá Táa-yo já sikí róó. ²⁷ Chí máá Táa-yo, kúndá'ú ini-ya róó. Chí máá-ró ni kakumani-ro jín-rí, te ni kakandíja-ró já ondé nuu Dios vai-ri. ²⁸ Ni kenda-ri ondé nuu máá Táa-yo, te ni cháa-ri ini ñuyívi. Vina te kenda tuku-ri ini ñuyívi te no'on-ri nuu máá Táa-yo Dios. Achí-ya. ²⁹ Te ni kaka'an cháa káskuá'a jín-yá: Vina te ká'an kájí-ní. Tú ká'an-ní ni ñn tu'un yátá. ³⁰ Vina te kájuku'un ini-ná ja jiní-ní taká tu'un, te tú jínu nú'ún-ní ja kaká tu'ún-i ní. Ja yúan kákandíja-ná ja ní kenda ndija-ní ondé nuu Dios vai-ní. Achí-de jín-yá. ³¹ Te ni ka'an Jesús jín-de: Vina te kákandíja-ró náún. ³² Kuni so'o-ró, chí vai ñn hora, te a ni cháa, ja kuichá nuu-ró kíngoyo-ró vé'e-ró. Te skéndo-o-ró rúu máá ñn-ri. Ko ma kúncháa máá ñn-ri, chí máá Táa-yo Dios káncháa-ya jín-rí. ³³ Tu'un yá'a ká'an-ri jín-ró náva'a koo ndéé ini-ro sá'a-ri. Ini ñuyívi, chí koto-ró túndó'o. Ko kava téyíí-ró, chí a ni kundéé-rí jín ñuyívi, áchí-ya.

17

Tu'un ni jikan ta'u Jesús ja'a yoo

¹ Tu'un yá'a ni ka'an Jesús. Te ni ndakoto-ya íchi ándíví. Te ni ka'an-ya: Táa, a ni chaá máá hora. Sáñá'nu-ní Se'e-ní, náva'a suni Se'e-ní sáñá'nu-i níí.

² Chi ni ja'a-ní fuerza nuu máá Sé'e sikí taká chaá, náva'a nuu taká chaá ni ja'a-ní nuu-í, ku'a-i ja kúchaku-de níí káni. ³ Te tu'un kuchaku níí káni kúu ja ná kuní-de níí ja máá íin ndija-ni Dios kúu-ní onde jíin Jesucristo I'a ni tájí-ní vai. ⁴ Máá-ná, ni sáñá'nu-ná níí iní ñuyívi. A ni síjínu-ná tiñu ni tá'ú-ní nuu-ná. ⁵ Te vina Táa, sáñá'nu-ní náá, ná kuní jíin núu máá-ní, nátu'un ni kuñá'nu-ná jíin-ní onde ná té jungoo-ga ñuyívi. ⁶ Ni stá'an ndijin-ná níí jíin sí'ví-ní nuu taká chaá ni ja'a-ní nuu-ná iní ñuyívi. Máá-ní ni xín-dé núú. Te ni ja'a-ní-de nuu-ná. Te ni kaskíkuu-de tu'un-ní.

⁷ Vina te a kájiní-de ja onde nuu máá-ní vai taká tu'un ni ja'a-ní nuu-ná. ⁸ Chi tu'un ni ja'a-ní nuu-ná, ni ja'a-ná nuu máá-de jíiná'an-de. Te ni kajatá'ú-de tu'un-ún. Te a ni kájiní ndaa-de ja ní kenda-ná onde nuu-ní. Te ni kakandíja-de ja ní tájí-ní náá vai-ná. ⁹ Te jikán ta'u-ná ja'a máá-de. Tú jikán ta'u-ná ja'a ñuyívi, chi sua jikán ta'u-ná ja'a cháa ni ja'a-ní nuu-ná, chi máá-ní xín-dé.

¹⁰ Te taká ndatíñu-ná kúu ndatíñu máá-ní. Te taká ndatíñu máá-ní kúu ndatíñu máá-ná. Te ni nduñá'nu-ná ni sá'a ndatíñu-ún. ¹¹ Te tuká kánchaá-ná iní ñuyívi. Ko máá-de chi káxiukú-de iní ñuyívi, te máá-ná nájaa-ná nuu-ní. Táa, máá-ní kúu I'a ndoo, te jíin sí'ví-ní koto-ní taká chaá ni

ja'a-ní nuu-ná, náva'a ñn-ni ná kúu-de nátu'un kákuu máá-yó. ¹² Ná ñi kanchaa-ná jíin-de iní ñuyívi, te ñi ndito-ná-de jíin sí'ví-ní ja ní ja'a-ní nuu-ná. Ñi ndito-ná-de te tú ní náa ní ñn-de, chí máá-ni se'e kui'na ní naa, náva'a skíkuu tutu ii. ¹³ Te vina najaa-ná nuu-ní. Te ká'an-ná tu'un yá'a iní ñuyívi náva'a ná kúsii vá'a iní-de jíin tú'un kúsii iní máá-ná. ¹⁴ Ñi kastu'ún-ná tu'un-ní nuu-dé. Te ñi kakiti iní ñayivi núu-dé, chí nasu sé'e ñuyívi kákuu-de nátu'un máá-ná nasu sé'e ñuyívi kúu-ná. ¹⁵ Na tú jikán ta'u-ná ja cháxio-ní-de iní ñuyívi, chí sua koto-ní-de nuu kíni nuu kuí'a. ¹⁶ Nasu tá'an ñuyívi kákuu-de. Nátu'un máá-ná nasu tá'an ñuyívi kúu-ná. ¹⁷ Nasándoo-ní-de jíin tú'un ndaa. Tu'un máá-ní kúu máá tú'un ndaa. ¹⁸ Nátu'un ñi tájí-ní náá vai-ná iní ñuyívi, suni súan tájí-ná-de kí'in-de iní ñuyívi. ¹⁹ Te ja sikí máá-de kúu ja sándoo-ná máá-ná, náva'a koo ndoo máá-de jíin tú'un ndaa. ²⁰ Tú jikán ta'u-ná ja'a máá ñn chaa yá'a jíná'an-de, chí suni ja'a táká ñayivi já ná kándija-i náá sá'a tu'un kani-de jíná'an-de. ²¹ Náva'a taká-i ná kúu-i ñn-ni, nátu'un kanchaa-ní jíin-ná, Táa, te máá-ná jíin máá-ní. Te suni súan ná kúu-i ñn-ni jíin-yó kuní-ná, náva'a ná kándija ñuyívi já máá-ní ñi tájí-ní náá vai-ná. ²² A ñi sáñá'nu-ná máá-de nátu'un ñi sáñá'nu-ní náá, náva'a ñn-ni ná kúu-de nátu'un ñn-ni kákuu-yó. ²³ Te nátu'un máá-ná jíin máá-de, te máá-ní jíin máá-ná, suni súan kuní-ná ja ná síyja-ní-de náva'a ñn-ni ná kúu-de, te náva'a kuni ñayivi já ní tájí-ní náá vai-ná, jíin já kúndá'ú iní-ní-de nátu'un kúndá'ú iní-ní náá. ²⁴ Táa, taká

chaa n̄i ja'a-ní nuu-ná-ún, kuní-ná ja núu kúnchaa máá-ná suni yúan ná kúxiukú máá-de jíin-ná, náva'a ná kuni-de ndasa ndúñá'nu-ná sá'a-ní. Ch̄i kúndá'ú in̄i-ní náá onde ná té jukuiñi-ga ñuyívi. ²⁵ Táa, máá-ní kúu l'a ndaa, ko tú kájin̄i taká ñayívi núu-ní. Ko máá-ná ch̄i jiní-ná nuu-ní. Te chaa yá'a, kájin̄i-de ja ní táj̄i-ní náá vai-ná. ²⁶ Te máá-ná, a n̄i stá'an-ná ní jíin s̄i'ví-ní nuu-dé. Te stá'an-ga-ná nuu-dé, náva'a ná kúndá'ú in̄i-de tá'an-de nátu'un kúndá'ú in̄i-ní náá, te suni náva'a kunchaa-ná jíin-de.

18

Ja ní kakat̄in-de Jesús

¹ Te n̄i kuu, n̄i ka'an Jesús tu'un yá'a. Te n̄i kenda-ya jíin cháa káskuá'a jíin yá kua'an-ya yatá yúcha Cedrón, nuu ío ñin jardín. Te yúan n̄i k̄iv̄i-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá. ² Te Judas ja ní nastúu-ya-ún, suni jiní-de lugar yúan, ch̄i ío kua'a vuelta n̄i ketá'an Jesús yúan jíin cháa káskuá'a jíin-yá. ³ Te n̄i jaka Judas ñin nuu soldado jíin yakú ndajá'a sutú ñá'nu jíin cháa fariseo, te n̄i jakoyo-de yúan jíin linterna jíin ñú'un yiti jíin machete. ⁴ Yúan-na te Jesús, ja á n̄i jin̄i-ya taká tundó'o vai siki-yá, n̄i kenda-ya íchi núu-dé. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ndé chaa kánandúkú-ró, áchí-ya. ⁵ Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Jesús ñuu Nazaret kánandúkú-rí, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús: Máá-rí kúu, áchí-ya jíin-de. Te Judas, chaa n̄i nastúu-ya-ún, suni kándij-de jíin cháa-ún jíná'an-de. ⁶ Te ja súan n̄i ka'an-ya, máá-rí kúu, te n̄i kanakaka yatá-de. Te n̄i kandua-ni-de nuu

ñú'un. ⁷ Te n̄i jik̄a tu'ún tuku-ya-dé: Ndé cháa kánandúkú-ró, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-de: Jesús ñuu Nazaret, áchí-de. ⁸ Te n̄i ka'an Jesús: A n̄i ka'an-ri jíin-ró ja máa-rí kúu. Te nú ruu kánandúkú-ró, te sía cháa yá'a ná kíngoyo-de. Achí-ya. ⁹ Súan n̄i kuu náva'a ná skíkuu tu'un ja ní ka'an-ya: Tú ní xnáa-ná ni ñn cháa n̄i ja'a-ní nuu-ná, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te Simón Pedro, ja ñáva'a-de ñn machete, n̄i tava-dé. Te n̄i stují-ni-de mozo máa sutú ñá'nu-ga. Te n̄i kachi-de so'o lado vá'a. Te mozo-ún, nání Malco. ¹¹ Te n̄i ka'an Jesús jíin Pedro: Nachiva'a machete-ro iní cubierta. Chi tundó'o yá'a ja ní ja'a Táa-ri nuu-rí, tú kánúú ja ndó'o-ri náún. Achí-ya.

Ja ní kandii Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

¹² Yúan-na te soldado, jíin cháa kuñá'nu, jíin ndájá'a cháa judío, n̄i kakatñn-de Jesús, te n̄i kaju'n̄i-de-ya. ¹³ Te xna'an-ga n̄i kajanchaka-de-ya núu Anás. Chi táchisó Caifás n̄i kuu-de. Te Caifás, n̄i kuu-de máa sutú ñá'nu-ga kuia-ún. ¹⁴ Te Caifás kúu máa cháa n̄i ja'a consejo nuu cháa judío, ja jíinu ñú'ún ja kúu ñn cháa ja'a ñáyivi. ¹⁵ Te Simón Pedro, ndikín-de Jesús kua'an-de jíin-yá, jíin ñngá cháa skuá'a. Te cháa-ún, jiní sutu ñá'nu nuu-dé. Te n̄i kivi-de iní Palacio jíin Jesús. ¹⁶ Ko Pedro, n̄i kandii-ni-de ichi yuxé'é yatá vé'e. Te máa cháa skuá'a ja jiní sutu ñá'nu-ga nuu-dé, n̄i kenda-de, te n̄i ka'an-de jíin ñá'an ndító yuxé'é. Te n̄i skivi-de Pedro iní ve'e palacio. ¹⁷ Yúan-na te ña'an ndító yuxé'é-ún, n̄i ka'an-ña jíin Pedro: Te róó suni ñn cháa skuá'a jíin cháa yá'a kúu-ró vii, áchí-ña. Te n̄i ka'an-de: Nasu náá kúu, áchí-de. ¹⁸ Te mozo-ún jíin policía, n̄i kanastá'an-de

ñu'un, chī sá'a vijin. Te ká'in-de kánduvixi-de. Te Pedro, suni kándij-de yúan, ndúvixi-de. ¹⁹ Te sutu ñá'nu-ga, nī xndichí-de Jesús sikī cháa káskuá'a jíin-yá jíin sikī tú'un stá'an-ya. ²⁰ Te nī ka'an Jesús: A nī ka'an ndijin-ri inī ñuyívi. Nene nī stá'an-ri tu'un inī ve'e sinagoga jíin iní ve'e i, nuu ndútútú ndíi ñayívi judío, te tú ni ñn tu'un ní ká'an sa'í-ri. ²¹ Naja jiká tu'ún-ró rúu. Kaka tu'ún ñayívi ní kajini so'o tu'un nī ka'an-ri nú naún ní ka'an-ri, chī máa-i káiná'an-i tu'un nī ka'an-ri jíin-i, áchí-ya jíin-de. ²² Te ja súan nī ka'an Jesús, te ñn mozo kándij yúan, nī ja'a-ni ñn jikí núu Jesús. Te nī ka'an jíin-yá: Súan ká'an-ro jíin sutú ñá'nu náún, áchí. ²³ Te nī ka'an Jesús jíin: Nú nī ka'an ndiva'a-ri, te kastu'ún naún kúu tu'un ñáá ní ka'an-ri-ún. Ko nú tu'un va'a nī ka'an-ri, te naja stují-ro rúu núsáá, áchí-ya. ²⁴ Te Anás nī tájí-de-ya nú'ni-ya kuá'an-ya núu Caifás ja kúu máa sutú ñá'nu-ga. ²⁵ Te kándij Simón Pedro ndúvixi-de. Te nī kaka'an jíin-de: Nasu cháa skuá'a jíin-de kúu-ró náún, áchí. Te máa-de, tú ní játu'un-de: Nasu rúu kúu, áchí-de. ²⁶ Te ñn mozo sutu ñá'nu-ga, tá'an ja ní xiti Pedro so'o-ún, nī ka'an jíin-de: Nasu ní jini-ri róo jíin-de inī jardín náún, áchí. ²⁷ Te Pedro, tú ní játu'un tuku-de. Te nī kana-ni lí'li.

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

²⁸ Yúan-na te nī kandenda-de jíin Jesús inī ve'e Caifás kája'an-de jíin-yá onde inī ve'e palacio. Te jañá'an kúu. Te ñayívi judío, tú ní kivi koyo-i inī ve'e palacio, chī tú kákuni-i kuchá'an-i. Chī nú súan te ma kúu kee-í lélú Pascua. ²⁹ Yúan-na te nī kenda Pilato nuu ñayívi ká'in yata vé'e. Te nī ka'an-de:

Naún kuachi kájikān-ro sikí cháa yá'a, áchí-de. ³⁰ Te nī kaka'an-i: Chaa yá'a, nú tú kúu-de chaa ñáá, ma kinchaka-ná-de nuu-ní núú, áchí-i jíin-de. ³¹ Te nī ka'an Pilato jíin-i: Ki'in máá-ró-de, te sánda-a-ro sikí-dé nátu'un ká'an ley máá-ró, áchí-de. Te ñayivi judío nī kaka'an-i jíin-de: Ja náá jíná'an-ná, tú ío ley ja ká'ni-ná ni ñn ñayivi, áchí-i. ³² Súan nī kaka'an-i náva'a skíkuu tu'un nī ka'an Jesús, ja ní kastu'ún-yá naún modo kuu-ya. ³³ Te nī ndivi Pilato inī ve'e palacio. Te nī kana-de xini Jesús nī kivi-ya. Te nī ka'an-de jíin-yá: Máá-ró kúu Rey ñayivi judío náún, áchí-de. ³⁴ Te nī ka'an Jesús jíin-de: Á súan jáni inī máá-ró, xí súan nī kastu'ún sáva-ga chaa nuu-ro, áchí-ya. ³⁵ Te nī ka'an Pilato: Chaa judío kúu-ri náún. Ñayivi máá-ró jíin sutú ñá'nu, nī kanakua'a róo nuu-ri. Naún ní sá'a-ró núsáá. Achí-de. ³⁶ Te nī ka'an Jesús: Nasu ñúyivi yá'a kúu nuu tá'ú-rí tiñu. Nú inī ñuyivi yá'a kúu nuu tá'ú-rí tiñu, yúan-na te chaa kájatíñu nuu-ri, kuatá'an-de ja'a-rí náva'a tú natuu-ri nuu ñayivi judío núú. Ko nasu ñúyivi yá'a kúu nuu tá'ú-rí tiñu vina. Achí-ya. ³⁷ Yúan-na te nī ka'an Pilato jíin-yá: Te ñn rey kúu-ró ja súan, áchí-de. Te nī ka'an Jesús: Máá-ró ká'an ja rúu kúu rey. Kánúú káni-ri tu'un ndaa. Ja yúan ní kaku-ri. Te ja yúan vái-ri inī ñuyivi. Taká ñayivi ká'jin jíin tú'un ndaa, ñayivi-ún jini ná'in-i tu'un ká'an-ri. Achí-ya. ³⁸ Te nī ka'an Pilato jíin-yá: Naún kúu tu'un ndaa, áchí-de. Te ja ní ka'an-de tu'un yá'a, te nī kenda tuku-de nuu ñayivi judío. Te nī ka'an-de jíin-i: Tú kuti ní ñn kuachi ni'in-ri sikí-dé. ³⁹ Ko ío costumbre máá-ró já víko Pascua te nuu-ro

sía-ri ñin cháa índee vekaa. Te kákuni-ro já sía-ri rey ñayivi judío nuu-ro xí túu, áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te ndivii-í ni kákana jaa-i inga jínu: Ma sía-ní cháa yá'a, chí sua ná sía-ní Barrabás, áchí-i. Te cháa kuí'ná ní kuu Barrabás.

19

¹ Yúan-na te Pilato, ni ki'in-de Jesús. Te ni xndó'o-de-ya. ² Te soldado, ni katñin-de ñin corona iñu. Te ni kachu'un-de xini-yá. Te ni kachu'un-de-ya ñin sa'ma kuá'á tíndí'í. ³ Te ni kakandita-de nuu-yá. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Rey judío, taá ndii, áchí-de. Te kája'a-de jiki núu-yá. ⁴ Yúan-na te ni kenda Pilato inga jínu. Te ni ka'an-de jíin ñayivi: Yá'a nde'é-ró vai-ri jíin-de yata vé'e, náva'a ná kuni-ro já tú ni ñin kuachi ní'in-rí siki-dé, áchí-de. ⁵ Te ni kenda Jesús yata vé'e, ñú'un-ya corona iñu jíin sá'ma kuá'á tíndí'í. Te ni ka'an Pilato jíin-i: Yá'a nde'é-ró cháa yá'a, áchí-de. ⁶ Te sutu ñá'nu jíin cháa kájatíñu, ni kajini-de nuu-yá. Te ni kaka'an jaa-de: Kata kaa-ní-de jika cruz, ná kúu-de, áchí-de. Te ni ka'an Pilato jíin-de: Katñin máa-ró-de te ka'ni-ro-dé, chí ruu, tú ní'in-rí ni ñin kuachi siki-dé, áchí-de. ⁷ Te ni kaka'an judío: Máa-ná káñava'a-ná ley. Te siki ley-ún kuu-de, chí áchí-de ja Sé'e Dios kúu-de, áchí. ⁸ Te ja ní jini so'o Pilato tu'un yá'a, te ví'í-gá yú'ú-de. ⁹ Te ni ndivi tuku-de inga jínu ini ve'e palacio. Te ni jika tu'ún-de Jesús: Nde onde vai-ró, áchí-de. Ko Jesús, tú ní ká'an kuti-yá jíin-de. ¹⁰ Yúan-na te ni ka'an Pilato jíin-yá: Tú ka'an-ro jíin-rí náún. Á tú jini-ro já ndiso-ri tiñu ja ká'ni-rí róó jika cruz, te suni ndiso-ri tiñu ja sía-ri róó ki'in-ro. Achí-de. ¹¹ Te

n̄i ka'an Jesús: Nú tú ní k̄i tu'un onde andíví, te ma k̄u ndonda-ró s̄ik̄i-rí. Ja yúan cháa n̄i naku'a ruu nuu-ro, kuachi xaan-gá ndiso-de. Achí-ya. ¹² Te onde hora yúan ndúkú ndéé Pilato sía-de-ya. Ko ñayivi judío, n̄i kaka'an jaa-i: Nú sía-ní cháa yá'a, te nasu amigo César k̄u-ní. Ch̄i nú ñn cháa sá'a-de ja máa-de k̄u rey, cháa-ún ká'an-de s̄ik̄i César. Achí-i. ¹³ Te Pilato, ja ní jini so'o-de tu'un yá'a, n̄i kiñi'in-de Jesús yata vé'e. Te n̄i jungoo-de in̄i ve'e tíñu nuu nání pavimento. (Te nuu yú'u hebreo nání Gabata.) ¹⁴ Te máa kivi s̄atu'a ja koo viko Pascua k̄u, natu'un ka'iñu. Te n̄i ka'an-de jíin ñayivi judío: Yá'a nde'é-ró núu rey máa-ró jíiná'an-ró, áchí-de. ¹⁵ Te n̄i kaka'an jaa-i: Ándale, chaxio-ní-de, te ka'ni-ní-de jik̄a cruz, áchí-i. Te n̄i ka'an Pilato jíin-i: Ja ká'ni-rí rey máa-ró náún, áchí-de. Te n̄i kaka'an sutu ñá'nu: Tuká inga rey káñava'a-ná, ch̄i máa-ni César, áchí. ¹⁶ Yúan-na te n̄i naku'a-a-de-ya núu-í ja ná k̄u-ya jik̄a cruz. Te n̄i kakat̄in-i Jesús, te kua'an-i jíin-yá.

Ja ní kajata kaa-de-ya

¹⁷ Te máa-yá, ndiso-ya cruz-ya. Te n̄i kenda-ya yúan, kua'an-ya ñn nuu nání yíki xiní. Te nuu yú'u hebreo nání Gólgota. ¹⁸ Yúan n̄i kajata kaa-i-ya jik̄a cruz. Te suni n̄i kajata kaa-i uu cháa jíin-yá, ñn ñn-de lado xiin-yá. Te máa Jesús n̄i ndita kaa-ya má'ñú. ¹⁹ Te suni n̄i cháa Pilato ñn tutu. Te n̄i chit̄in-de xin̄i cruz. Te súan n̄i ka'an: Jesús ñuu Nazaret, Rey ñayivi judío, áchí. ²⁰ Te kua'a ñayivi judío, n̄i kaka'u-i tu'un yá'a. Ch̄i nuu ní ndita kaa Jesús, máa yáni yuñúu k̄u. Te yóso tú'un-ún jíin yú'u hebreo, jíin yú'u griego, jíin yú'u latín.

21 Te sutu ñá'nu judío, n̄i kaka'an-de jíin Pilato: Ma cháa-ní: Rey ñáyivi judío. Ch̄i sua chaa-ní ja ní ka'an-de: Rey kúu-ri nuu ñáyivi judío, achi-ní, áchí-de. 22 Te n̄i ka'an Pilato: Ma násama-ri ja á n̄i chaa-ri, áchí-de. 23 Te soldado, nuu ní kajata kaa-de Jesús jika cruz, te n̄i kaki'in-de sa'ma-yá. Te n̄i kandátá-de kuun pedazo, ñin ñin kuu soldado-ún. Te suni n̄i kaki'in-de tikachi-yá. Ko tikachi-ún tú ní kiku, ch̄i n̄i kunu ñíí ondé xin̄i te onde nuu já'a. 24 Te n̄i kaka'an máa-de: Ma ndátá-yó, ch̄i ná sá'a-yó ñin apuesto siki. Te ná ndéó ndé ñin-yó ní'in, áchí-de. Súan n̄i kasá'a soldado, nává'a skíkuu tu'un ká'an tutu īi: N̄i kaja'ncha sava-de sa'ma-ná, n̄i kakuu máa-de. Te siki tikachi-ná n̄i kasá'a-de apuesto. Achí. 25 Te xiin cruz Jesús ká'iin náa-ya, jíin kú'u-ña María, ñasíí Cleofas, jíin María ñuu Magdala. 26 Te n̄i jin̄i Jesús nuu náa-ya jíin núu cháa skuá'a ja maní-yá jíin-de. Te kándii yani-de. Te n̄i ka'an-ya jíin náa-ya: Náa, jian ndé'é-ní kándii se'e-ní, áchí-ya. 27 Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin cháa skuá'a-ún: Jian ndé'é-ró kándii náa-ro, áchí-ya. Te onde sáa-ni n̄i kana-de-ña kuá'an-ña jíin-de ve'e-de. 28 Yúan-na te n̄i jin̄i Jesús ja á n̄i jinu taká tiñu. Te n̄i ka'an-ya: Jichí-ri nducha, áchí-ya. Súan n̄i ka'an-ya nává'a skíkuu tu'un ká'an tutu īi. 29 Te yúan n̄i io ñin tindo'o ñú'un chítú vinagre. Te n̄i chindaji-de kachi núu vinagre-ún. Te n̄i chaa-de xin̄i ñin yunu. Te n̄i kachaa-de yu'u-yá. 30 Te Jesús n̄i ji'i-ya vinagre-ún. Te n̄i ka'an-ya: A n̄i jinu, áchí-ya. Te n̄i kaí-ni xin̄i-yá. Te n̄i ji'i-ni-ya. 31 Te kivi sátu'a kúu, te chaa judío, tú kakuñi-de ja kuíta koyo ndiyi-ún jika cruz kivi ndétatú. Ch̄i

vai kiví ndétatú, te ìn kiví kánúú xáan kúu. Te nì kajikan-de nuu Pilato ja ná tá'nu sî'in-i, te ná kúxio-i jiká cruz. ³² Te nì chakoyo soldado. Te nì kaja'nu-de sî'in chaa ìn, te suni súan inga chaa ja ndíta kaa jíin-yá. ³³ Ko nuu ní chakoyo-de nuu Jesús, nì kajini-de ja á nì jî'i-ya. Te tú ní kaja'nu-de sî'in-ya. ³⁴ Ko ìn soldado, nì kaan-de xiin-yá jíin punta machete, te nì kenda-ni nîñi jíin ndúcha. ³⁵ Te ìn chaa nì jini-ún, jáni-de tu'un. Te tu'un ká'an-de-ún, ío ndaa. Te máa-de, suni jini-de ja tú'un ndaa ká'an-de, náva'a kandíja tuku máa-ró jíná'an-ró sá'a-de. ³⁶ Chî súan nì kuu, náva'a skíkuu tu'un ká'an tutu ij: Ma ká'nu-ro ní ìn yiki-yá, áchí. ³⁷ Te suni inga tu'un ká'an tutu ij: Nde'é-de nuu I'a nì kakaan-de, áchí.

Ja ní kachiyuji-de-ya

³⁸ Yuán-na, te ío ìn chaa nání José ñuu Arimatea, chaa-ún skuá'a sa'í-de jíin Jesús, chî yú'ú-de ñayivi judío. Te nì ka'an nda'ú-de jíin Pilato nú kuu kuanchaa-de yiki kúñu Jesús. Te Pilato nì jatú'un. Yúan-na te nì jaa-de. Te nì xnúu-de yiki kúñu Jesús. ³⁹ Te Nicodemo, chaa nì ja'an nuu Jesús akuáa-ún núú, suni nì jaa-de ndíso-de susia uá jíin jí'o áloe, nátu'un kuun arroba. ⁴⁰ Te nì kâki'in-de yiki kúñu Jesús. Te nì kâchisúkun-dé jíin sá'ma kuítá jíin jí'o, nátu'un kásá'a máa ñayivi judío ja kachiyuji-i añú. ⁴¹ Te nuu ní jî'i-ya jiká cruz, yúan nì io ìn jardín. Te nuu jardín ío ìn ve'e añú jáá núu té yuji-ga ni ìn añú. ⁴² Yúan nì kâchindee-de Jesús, chî ve'e añú-ún kánchaa yani. Te a yani kejá'á kiví sátu'a judío ja kóo viko Pascua.

20

Ja ní nachaku-ya

¹ Te jañá'an kivi ñin semana-ún, ni jaá María ñuu Magdala ve'e añú-ún ja íña-a-gá. Te ni jini-ña já ní kuxio yuu já ndí'u yuvé'e añú-ún. ² Yúan-na te ni jinu-ña ní jaá-ña núu Simón Pedro jíin núu ingá cháa skuá'a-ún ja ní kumanj Jesús jíin. Te ni ka'an-ña jíin-de: Ni katava-dé Jito'o-yo iní ve'e añú. Te tú kájinj-yo ndénu ní jachindee-de-ya, áchí-ña. ³ Te ni kenda Pedro jíin ingá cháa skuá'a-ún, te ni jakoyo-de ve'e añú. ⁴ Te ni kajinu taj ndendúú-de. Ko ingá cháa skuá'a-ún, ni jinu yachi-ga-de vásá Pedro. Te xna'an-ga-de ni jaá ve'e añú. ⁵ Te ni jito nuu-de. Te ni jini-de sa'ma kuítá kándaa máa-na iní kava. Ko tú ní kivi-de. ⁶ Te ni jaá tuku Simón Pedro ja ndikín-de kua'an-de. Te ni kivi-de iní ve'e añú-ún. Te ni jini-de sa'ma kuítá-ún kándaa máa-na. ⁷ Te pañito ni yisúkun xiní Jesús, tú kátúu jíin sá'ma kuítá-ún chi ni nakaita'nu te kátúu sñin. ⁸ Yúan-na te suni ingá cháa skuá'a-ún, cháa ni jaá xna'an-ga ve'e añú, ni kivi-de. Te ni jini-de. Te ni kandíja-de. ⁹ Chi té chá'an-ga juku'un iní-de tu'un ka'an tutu ij, ja jinu ñú'ún náchaku-ya nú a ni jí'i-ya. ¹⁰ Te cháa káskuá'a-ún, ni kano'on-de nuu tá'an-de.

Ja ní nakuní María Magdalena nuu-ya

¹¹ Ko María, kándij-ña ndé'e-ña yatá vé'e añú-ún. Te nini ndé'e-ña, te ni jito nuu-ña ní ndé'e-ña iní ve'e añú. ¹² Te ni jini-ña já káxiukú úu ndajá'a ándíví, káñu'un-ya sá'ma kuíjín, ñn-ya íchi xiní, te ingá-ya íchi núu já'a núu ní kátúu yíki kúñu

Jesús. ¹³ Te *n̄i* kaka'an-ya *jín*-ña: Nána, naja ndé'e-ní. Te *n̄i* ka'an-ña *jín*-yá: *N̄i* kajanchaa-de Jito'o-ná, te *tú* *jini*-ná ndénu ní janchaka-de-ya, áchí-ña. ¹⁴ Te súan *n̄i* ka'an-ña, te *n̄i* xío kóto-ña. Te *n̄i* *jini*-ña núu Jesús kándii-ya yúan. Ko *tú* ní nákuní-ña já Jesús kúu-ya. ¹⁵ Te *n̄i* ka'an Jesús *jín*-ña: Súchi, naja ndé'e-ro. Ndéja nándúkú-ró, áchí-ya. Te máá-ña, jáni *ini*-ña já cháa ndíto nuu itú kúu-ya. Te *n̄i* ka'an-ña *jín*-yá: Táta, te nú máá-ní *n̄i* chaxio-ní-ya, te kastu'ún-ní ndé *n̄i* chindee-ní-ya, te ná kínaki'in-ná-ya, áchí-ña. ¹⁶ Te *n̄i* ka'an Jesús *jín*-ña: María, áchí-ya. Te *n̄i* naxío kóto-ña. Te *n̄i* ka'an-ña *jín*-yá: Raboni, áchí-ña, ja kuní ka'an, Maestro. ¹⁷ Te *n̄i* ka'an Jesús *jín*-ña: Ma ké'é-ró rúu, *ch̄i* té ndaa-ga-ri nuu máá Táa-yo Dios. Kuá'an nuu ñaní-ri, te kach̄i-ro núu-dé ja ndaa-ri no'on-ri nuu máá Táa-ri, máá Táa máá-ró, te nuu Dios máá-rí, Dios máá-ró, áchí-ya. ¹⁸ Te kua'an María ñuu Magdala, *n̄i* kastu'ún-ña núu cháa káskuá'a-ún ja ní *jini*-ña núu Jito'o-yo *jín* já ní ka'an-ya tú'un yá'a *jín*-ña.

Ja ní nakun̄i cháa káskuá'a nuu-yá

¹⁹ Te *n̄i* *ini* máá kivi ñin semana-ún, te ká'jin tútu cháa káskuá'a-ún *ini* ñin ve'e. Te ndí'u yuxé'é *ch̄i* káyu'ú-de kájito-de ñayivi judío. Te *n̄i* cháa Jesús *n̄i* jukuiñi-ya má'ñú-de, te *n̄i* ka'an-ya *jín*-de: Ma kúkuí'a *ini*-ro *jín*á'an-ró, áchí-ya. ²⁰ Te súan *n̄i* ka'an-ya. Te *n̄i* stá'an-ya ndá'a-yá *jín* xín-yá. Te cháa káskuá'a-ún, *n̄i* kakusii *ini*-de ja ní ka-jini-de nuu máá Jito'o-yo. ²¹ Yúan-na te *n̄i* ka'an tuku Jesús: Ma kúkuí'a *ini*-ro. Nátu'un *n̄i* táji máá Táa-yo Dios ruu vai-ri, suni súan táji-rí róo

kingoyo-ró. Achí-ya. ²² Tu'un yá'a n̄i ka'an-ya, te n̄i tiv̄i tachi-yá nuu-dé jíná'an-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ki'in Espíritu Santo jíná'an-ró. ²³ Nú sá'a-ró túká'nu in̄i nuu kuáchi ñ̄n ñ̄ayiv̄i, te koo tuká'nu in̄i nuu kuáchi-i. Te nú kendoo kuachi sik̄i ñ̄n ñ̄ayiv̄i sá'a-ró, te kendoo. Achí-ya. ²⁴ Ko Tomás ja nání-de Dídimó, ñ̄n tá'an ja uxí uu-ún kúu-de, tú kánchaa-de jíin cháa-ún jíná'an-de, ná n̄i chaa Jesús. ²⁵ Te sava-ga chaa káskuá'a, n̄i kaka'an-de jíin Tomás: N̄i kajin̄i-r̄i nuu máa Jító'o-yo, áchí-de. Te n̄i ka'an Tomás: Nú tú kun̄i-r̄i nuu ní tuji ndá'a-yá n̄i sá'a nduyyu kaa, te nú tú chindee-r̄i xin̄i ndá'a-rí nuu ní indee nduyyu kaa, te nú tú chindee-r̄i nda'a-rí xiin-yá, te ma kándíja kuti-rí, áchí-de. ²⁶ Te n̄i kuu ñ̄n semana. Te inga jínu ká'ñ̄n tutú cháa káskuá'a-ún in̄i ve'e. Te kánde Tomás jíin-de. Te n̄i chaa tuku Jesús vasa ndí'u yuxé'é. Te n̄i jukuiñ̄i-ya má'ñ̄u-de. Te n̄i ka'an-ya: Ma kúkuí'a in̄i-ro jíná'an-ró. ²⁷ Te n̄i ka'an-ni-ya jíin Tomás: Chindee xin̄i ndá'a-ro yá'a, te kun̄i-ro ndá'a-rí. Te skaa nda'a-ro, te chindee-ró xín-rí. Te ma káni sik̄i in̄i-ro, chí sua ná kándíja-ró. Achí-ya. ²⁸ Yúan-na te n̄i ka'an Tomás jíin-yá: Aí Táta, Jító'o máa-ná, te Dios máa-ná kúu-ní, áchí-de. ²⁹ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: N̄i jin̄i-ro rúu, Tomás, te yuán ní kándíja-ró: Xáán ndatu ñ̄ayiv̄i já kákandíja vasa tú ní kájin̄i-i nuu-rí, áchí-ya. ³⁰ Te suni n̄i sá'a Jesús kua'a-gá tun̄i nuu cháa káskuá'a jíin-yá, ja tú yóso núu tutú yá'a. ³¹ Ko tun̄i yá'a yóso náva'a kándíja-ró já Jesús kúu Cristo máa Sé'e Dios. Chí nú kándíja-ró-yá, te kuchaku-ro ñ̄í káni jíin sí'ví-yá.

21

Ja ní nastá'an-ya máá-yá iní ñuu Galilea

¹ Te kukuéé-ga te Jesús, ñi nastá'an ndijin tuku-ya máá-yá nuu cháa káskuá'a jíin-yá ja káxiukú-de nuu mar Tiberias. Te modo yá'a ñi stá'an ndijin-ya máá-yá. ² Ká'jin tútú Simón Pedro, jíin Tomás, ja nání Dídimó, jíin Natanael, cháa ñuu Caná ndañúu Galilea, jíin táká se'e Zebedeo, jíin úu-ga cháa káskuá'a jíin-yá. ³ Te ñi ka'an Simón jíin-de: Ná kítin-ri tiyáká, áchí-de. Te ñi kaka'an-de jíin-de. Suni ná kóngoyo-ri jíin-ró, áchí-de. Te kuangoyo-de, te ñi kivi koyo-de in barco. Ko tú ní kátin kuti-dé-ti ákuáa-ún. ⁴ Te ja kuakundijin, te ñi jukuiñi Jesús yu'u mar. Ko cháa káskuá'a-ún, tú ní kánakuni-de ja Jesús kúu-ya. ⁵ Yúan-na te ñi ka'an Jesús jíin-de: Súchi, á káñava'a-ró in tiyáká kée-rí, áchí-ya. Te ñi kaka'an-de jíin-yá: Tú kuti, áchí-de. ⁶ Te ñi ka'an-ya jíin-de: Skuíta ka'nu ñunu-ro íchi lado vá'a barco, te ni'in-ro-tí, áchí-ya. Yúan-na te ñi kaskuíta ka'nu-de ñunu. Te tuká ní kúu kuti nátava-dé ñunu, ja kuá'a xáan cháká ní ni'in-dé. ⁷ Yúan-na te cháa skuá'a ja maní Jesús jíin, ñi ka'an-de jíin Pedro: Máá Jító'o-yo kúu, áchí-de. Te ja ní jini so'o-de ja máá Jító'o-yo kúu, te ñi nachu'un-de sa'ma-dé, chi víchí lí-dé núú. Te ñi ndava-ni-de kua'an-de nuu mar. ⁸ Te sava-ga cháa káskuá'a-ún, vai koyo-de jíin barco jíin ñunu ñú'un chítú tiyáká. Chi tú jíká ká'jin-de jíin ñú'un íchí, chi yani nátu'un uu ciento yíki. ⁹ Te ja ní kanuu-de nuu ñú'un, te ñi kajini-de ja nduxiá tikuañu'un. Te íxndée in cháká núu ñú'un-ún, jíin stáa. ¹⁰ Te ñi ka'an Jesús

jíin-de jíná'an-de: Kuákì'in tìyáká já ní kat̄in-ró vína ná kii, áchí-ya. ¹¹ Te nì kivi Simón Pedro inì barco. Te nì stáa-de ñunu cháká ní chaa-de jíin yú'u mar. Te ñú'un chítú cháká ná'nu, ñin ciento uu xiko uxi unì. Te vasa súan kua'a-tí nì ñu'un, ko tú ní té'ndé ñunu-ún. ¹² Te nì ka'an Jesús jíin-de: Ña'an jíná'an-ró te kasì inì-ro, áchí-ya. Te ni ñin chaa káskuá'a-ún, tú ní chúndéé iní-de ja kaká tu'ún-de-ya: Róó, ndé chaa kúu-ró. Chì a kájinì-de ja máá Jító'o-yo kúu-ya. ¹³ Te nì chaa Jesús. Te nì k'i'in-ya stáa-ún. Te nì ja'a-ya núu-dé. Te suni súan nì ja'a-ya tìyáká-ún nuu-dé. ¹⁴ Ya'á ní kuu vuelta unì ja ní nastá'an ndijin Jesús máa-ya nuu chaa káskuá'a jíin-yá, ja á nì nachaku-ya já ní jì'i-ya. ¹⁵ Te nuu ní ndi'i nì kajasi inì-de, te nì ka'an Jesús jíin Simón Pedro: Simón, se'e Jonás, kúndá'ú-ga inì-ro rúu vásá yá'á xí túu, áchí-ya. Te nì ka'an-de jíin-yá: Jaan, Táta, máa-ní jinì ja maní-ná jíin-ní, áchí-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Skée-ro lélú-rí núsáá, áchí-ya. ¹⁶ Te nì ka'an tuku-ya vuelta uu jíin-de: Simón, se'e Jonás, kúndá'ú inì-ro rúu náún, áchí-ya. Te nì ka'an-de jíin-yá: Jaan Táta, máa-ní jinì ja maní-ná jíin-ní, áchí-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Skée-ro ríi-ri núsáá, áchí-ya. ¹⁷ Te nì ka'an tuku-ya vuelta unì jíin-de: Simón, se'e Jonás, manì-ro jíin-rí náún, áchí-ya. Te nì kuxíí iní Pedro ja vuelta unì nì ka'an-ya jíin-de: Manì-ro jíin-rí náún. Te nì ka'an-de jíin-yá: Táta, máa-ní jinì taká tu'un. Máa-ní jinì ja maní-ná jíin-ní, áchí-de. Te nì ka'an-ya: Skée-ro ríi-ri núsáá. ¹⁸ Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja ondé ná súchí-ró núu, te nì naku'nì máa-ró chíi-ró. Te nì jika-ró ndénu ní kuu inì-ro.

Ko nú ná yíi-ró, te skáa-ro ndá'a-ro. Te inga cháa, nachi'i-de chii-ró, te kunchaka-de róó ki'in-ro jíin-de vasa tú kuní-ro. Achí-ya jíin-de. ¹⁹ Tu'un yá'a n̄i ka'an-ya náva'a ná júku'un in̄i-de ndé modo kuu-de ja ndúñá'nu Dios sá'a-de. Yúan-na te n̄i ka'an-ya: Kundikin ruu ná kí'on, áchí-ya jíin-de. ²⁰ Te n̄i xío kóto Pedro. Te n̄i jini-de cháa skuá'a ja maní Jesús jíin, ja ndikín-de vai-de, cháa n̄i ndituu jiká Jesús ná n̄i kakuxíni-ya, ja ní jiká tu'un-de-ya: Táta, ndé cháa kúu ja nástúu níí. ²¹ Te n̄i jini Pedro nuu cháa-ún. Te n̄i ka'an-de jíin Jesús: Táta, te cháa yá'a, naún sá'a-de, áchí-de. ²² Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Nú kuní-ri ja kéndoo-de onde kiv̄i ncháa-ri, naun jítú iní-ro. Kundikin ruu ná kí'on. Achí-ya. ²³ Te n̄i jichá tu'un yá'a nuu táká ñani-yo, ja cháa skuá'a-ún ma kúu-de. Ko tú ní ká'an Jesús ja má kúu-de, chi sua n̄i ka'an-ya: Nú kuní-ri ja kéndoo-de onde kiv̄i ncháa-ri, te naun jítú iní-ro. ²⁴ Cháa n̄i skuá'a-ún kúu cháa yá'a, te jáni ndaa-de tu'un taká tiñu yá'a. Te suni n̄i cháa-de taká tu'un yá'a. Te kájin̄i-yo já tu'un jáni-de ká'an ndaa. ²⁵ Suni ío kua'a xáan-gá tiñu n̄i sá'a Jesús. Te nú cháa-yó ná ñn ná ñn, te ma kánda níí ñúyivi já kú'un tutu koso tú'un-ún núú, jáni in̄i-ri. Amén.

**Testamento jaa maa jitoho-yo Jesucristo
New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande
(MX:mig:Mixtec, San Miguel el Grande)**

copyright © 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, San Miguel el Grande

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, San Miguel el Grande [mig], Mexico

Copyright Information

© 1951, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, San Miguel el Grande

© 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
a7b2e4b3-7fe3-5b8e-b04c-0245065924f9